

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

О. В. Тагліна, Г. Ж. Іванова

Інтернет-
підтримка

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

1
клас
ЧАСТИНА 1

О. В. Тагліна, Г. Ж. Іванова

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник інтегрованого курсу
для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Харків
Видавництво «Ранок»
2018

УДК [501:37.016](075.2)
Т13

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 06.07.2018 № 734)

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

Ілюстрації О. В. Крутика, Ю. О. Сорудейкіної

Татліна О. В.

Т13 Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах).
Ч. 1. / О. В. Татліна, Г. Ж. Іванова. — Харків : Вид-во «Ранок», 2018. — 112 с : іл.

ISBN 978-617-09-4437-5

УДК [501:37.016](075.2)

Інтернет-підтримка
Електронні матеріали до підручника
розміщено на сайті
interactive.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-4437-5

© О. В. Татліна, Г. Ж. Іванова, 2018
© О. В. Крутик, ілюстрації, 2018
© Ю. О. Сорудейкіна, ілюстрації, 2018
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2018

Привіт, дорогі хлопчики й дівчатка!

Погляньте, всюди самі дива: диво-друзі,
диво-день, диво-природа, диво-слово... Так
цікаво ставити запитання про дива й шукати
на них відповіді!

Успіхів і цікавих відкриттів!

Умовні позначки

зроби разом із дорослим

зроби у парі

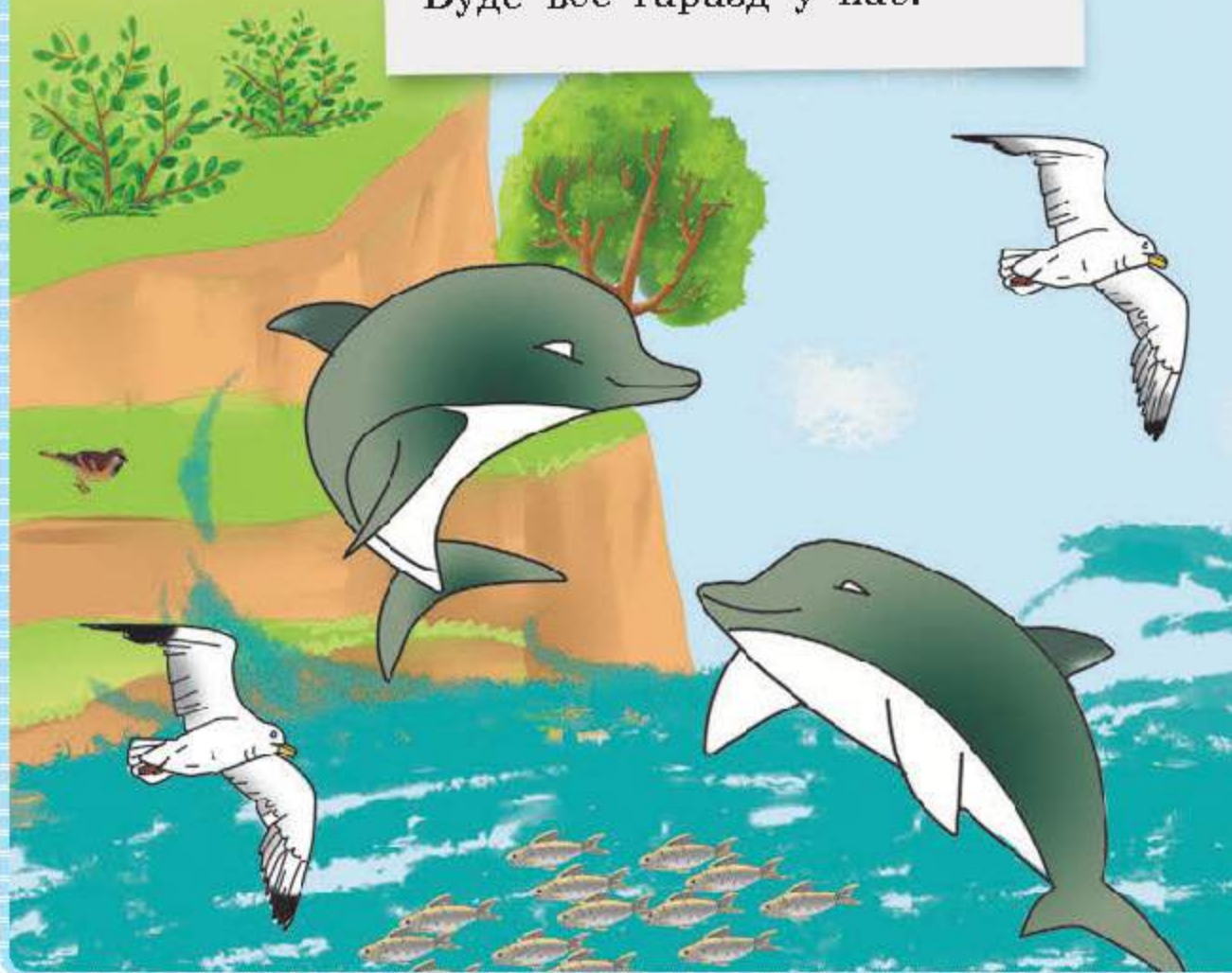
зроби у групі

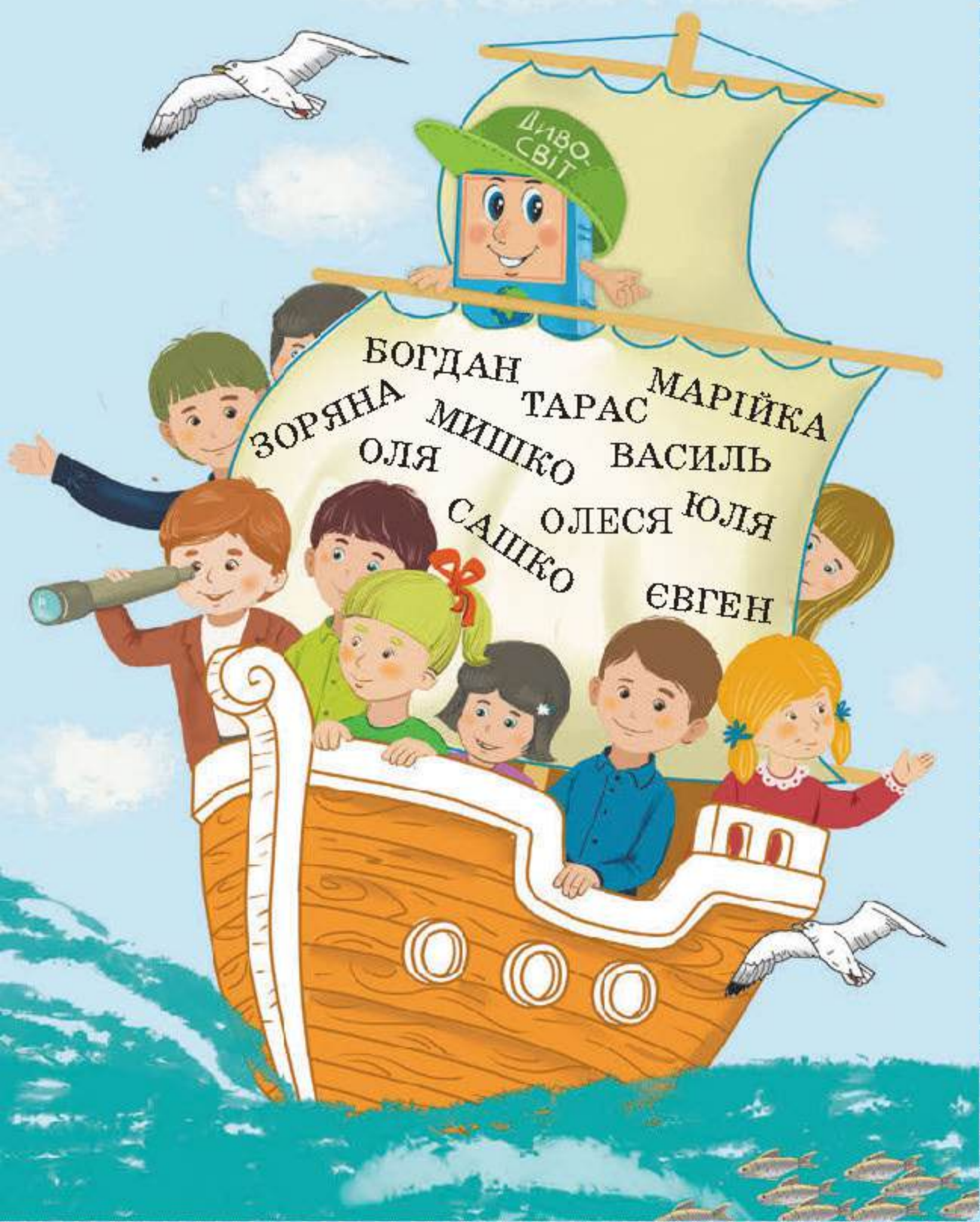

зроби сам

Пливемо на кораблі
До невідомої землі!
Разом будемо навчатись,
Забавлятись і сміятись.
Ми веселий дружний клас —
Буде все гаразд у нас!

Я вчуся знайомитися

1

Попрацюйте в парі. Познайомтеся одне з одним.

2

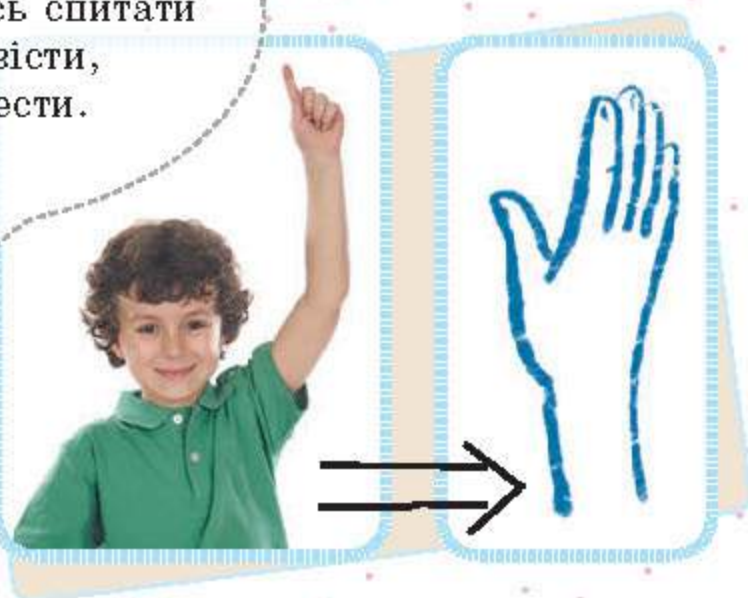
Обговоріть такі ситуації:

- Що відбувається на уроці, коли учні й учениці починають говорити всі разом, наперебій?
- Людина намагалася щось сказати, але її не почули. Що вона при цьому відчуває? Оберіть зображення обличчя, яке передає почуття цієї людини.

Поясніть, як має вчинити учень (учениця), якщо хоче щось сказати на уроці.

Якщо в класі шум і гам,
Неможливо вчитись там.
Коли хочеш щось спитати
Або щось розповісти,
Треба руку підвести.

Я — Дивосвіт

- мандрівник
- помічник
- охочий ставити запитання

3

Зроби власну візитну картку.

Роби так:

- Визнач, як ти хочеш, щоб до тебе зверталися в школі.
- Напиши (обведи) на картці своє ім'я.
- Прикрась свою візитку.

4

Довідайся, що означає твоє ім'я.

Навіщо ходити до школи

1

Розглянь малюнки знаків.

1

2

- Назви номер малюнка, на якому зображено знак «Правило піднятої руки».
- Поміркуй, що означає інший знак.

2

Зіграй у гру «Один (одна) чи хором?». Відповідай або сам (сама), або відповідайте хором.

3

Навіщо я ходжу до школи?

Оксанка, Богдан і Катруся по-різному відповіли на це запитання.

- Із чиею відповіддю ви згодні? Поясніть чому.

4

Розглянь зображення школи, яка була у давнину.

Я вчуся вітатися

Доброго ранку, улюблена школо!
Доброго дня всім, хто з нами, навколо!
Здрастуйте, всі, хто нас вчить і кохає,
Хто нас на добрі діла надихає.

1

Зіграй у гру «Упізнай і покажи».

2 Обговоріть у парі, з ким потрібно вітатися в школі.

Першокласниці Катруся й Оксанка по-різному відповіли на це запитання.

Катруся

Я вітаюся тільки з однокласниками й однокласницями і нашим учителем.

Я вітаюся з тими людьми, з ким часто зустрічаюсь.

Оксанка

- Із чиею відповіддю ви згодні? Поясніть чому.

3 Зіграйте у гру «Карлсон, Попелюшка й Олов'яний солдатик».

Мені подобається, коли зі мною вітаються. Я й сам люблю вітатися. У словах вітання я зичу людині добра та здоров'я. Це дуже приємно! А як вважаєш ти?

Я вчуся працювати в парі

1

Розгляньте малюнки. Що на них зображено?

Назвіть предмети, у яких немає пари.

2

Послухай розповідь Богдана.

Привіт! Мене звати Богдан. Мені подобається працювати в парі з Оксанкою. Ми допомагаємо одне одному, тому виконуємо завдання швидко. Мені приємно, коли Оксанка завжди каже: «Дякую, Богдане, за спільну роботу». Я теж обов'язково дякую їй.

- 3 Розгляньте ці знаки. Ними позначають завдання, які потрібно виконувати в парі.

Багатьом першокласникам сподобався знак 1. А який до вподоби вам? Поясніть свій вибір.

- 4 Прочитай або послухай.

Ти зі мною згодна?

Так, я з тобою погоджуюся.

Домовимося.

Чому ти так вважаєш? Це можна довести?
Дякую за спільну роботу.

УРОК

1

Послухай.

У шкільному дні є час для навчання і для відпочинку. Час для навчання називають уроком, час для відпочинку — перервою. Про початок уроку або перерви сповіщає зазвичай дзвоник.

ПЕРЕРВА

УРОК

2

Обговоріть і дайте відповіді на запитання.

Петрик і Зоряна накреслили лінію часу шкільного дня. Уроки вони позначили синім кольором, а перерви — зеленим.

- Хто з дітей хоче, щоб уроки були довгі, а перерви короткі?
- Що можна робити на перерві?

Я вчуся відпочивати

1

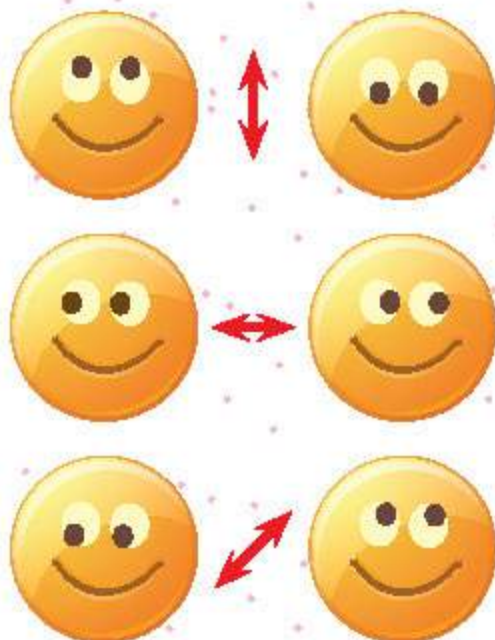

Обговоріть, чому люди так кажуть: «Хто вміє відпочивати, той уміє і працювати».

2

Після читання, писання або роботи за комп'ютером очам потрібен відпочинок. Навчіться виконувати вправи для очей.

3

Послухай розповідь Оксанки.

Привіт! Мене звуть Оксанка. На шкільних перервах я люблю різні ігри. Граю в них сама або з друзями. Моя улюблена гра — «класики».

Мені дуже не подобається, коли під час перерви діти б'ються, штовхаються, галасують.

Я складаю розпорядок дня

1

Зіграй у гру «І я також».

РАНОК

ДЕНЬ

ВЕЧІР

Люди, які щоденно мають багато справ і хочуть усе встигати, зазвичай складають розпорядок дня. Склади власний розпорядок дня. Дотримуйся його — і ти встигнеш і повчитися, і погратися, і погуляти.

Моя безпечна дорога до школи

1

Розгляньте малюнки.

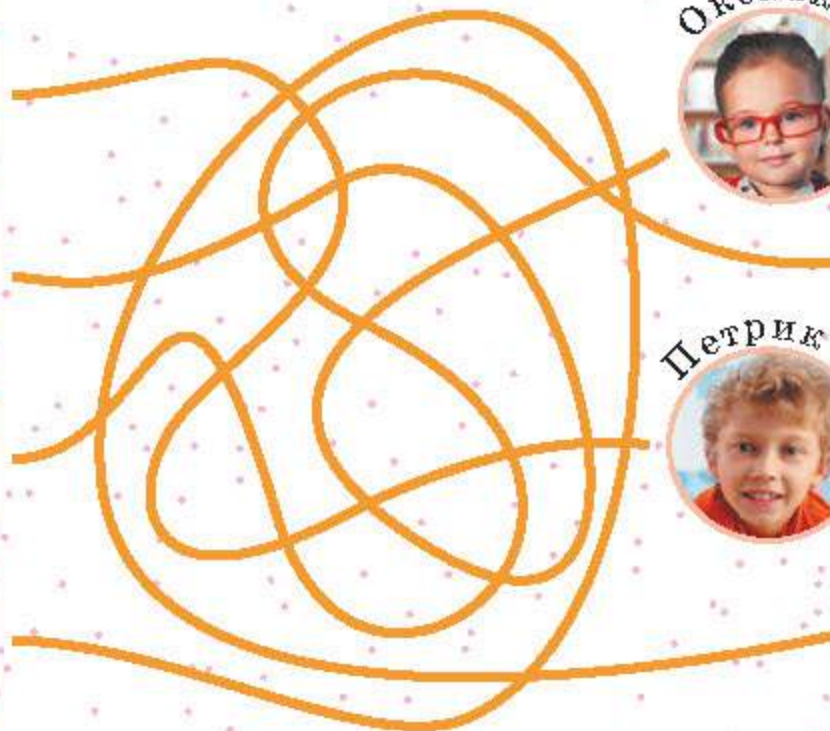
Обговоріть побачене:

- На якому малюнку (на яких малюнках) діти є пішоходами? А пасажирами? Поясніть чому.

2

Пройди по лініях і дізнайся, хто на чому приїхав до школи.

Оксанка

Богдан

Петрик

Катруся

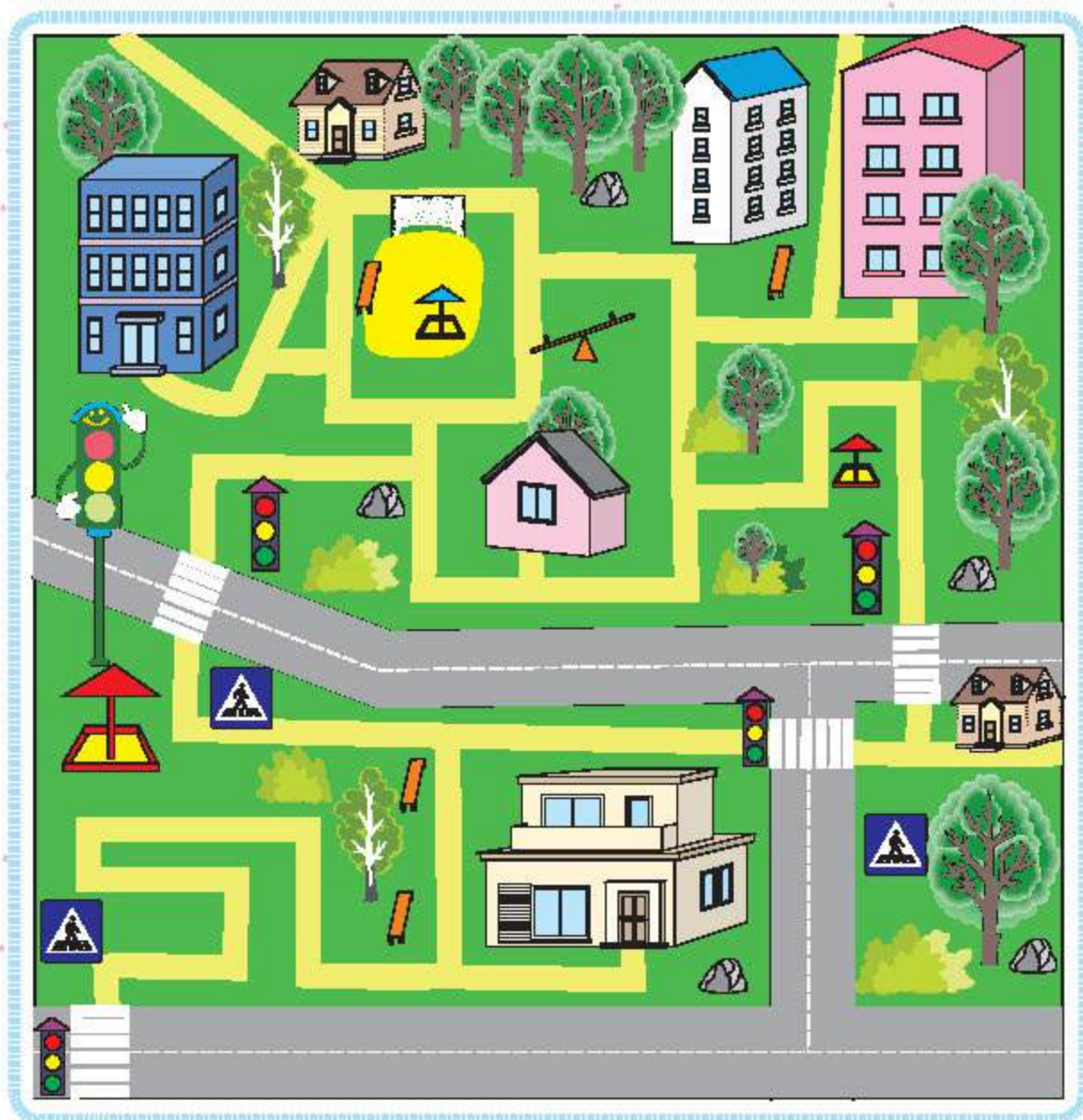
Розповість дорожній знак,
Що робити нам і як.
На дорозі з ним безпечно,
Все, що каже він, доречно!

3

Зіграй у гру «Безпечна дорога».

Я вчуся бути уважним (уважною)

1

Зіграйте у гру «Так чи ні».

2

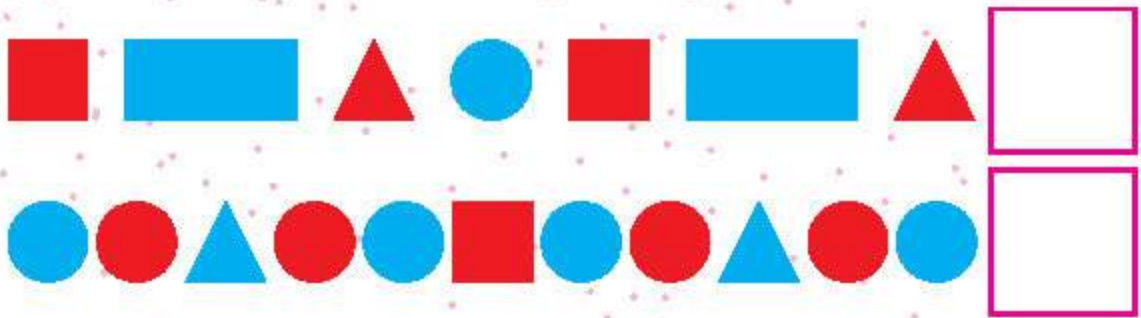
Обговоріть запитання і виконайте завдання.

- ЧИ МОЖНА ВІДПОВІДАТИ НА УРОЦІ НЕ СЛОВАМИ, А ЗНАКАМИ?

Придумайте знаки відповідей «так» і «ні». Намалюйте або покажіть їх.

3 Зіграй у гру «Так – не так», користуючись знаками.

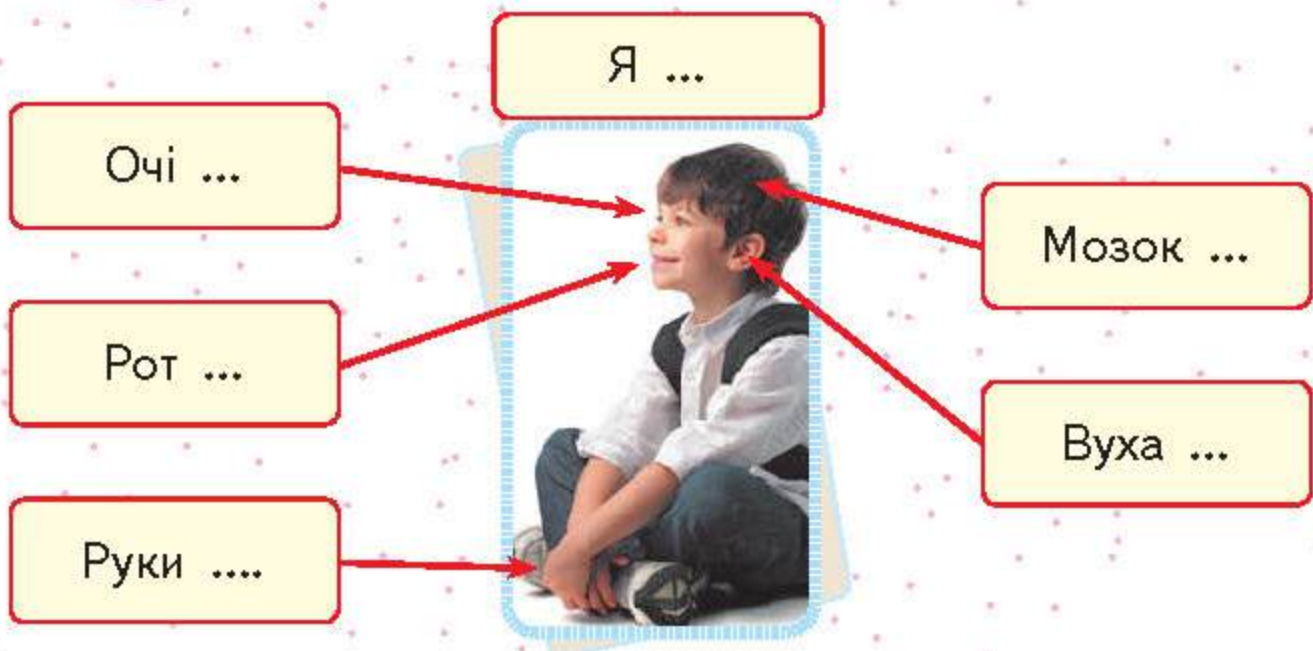

4 Послухай або прочитай.

Уважний учень (уважна учениця) говорить і робить так:

- Я дивлюся на співрозмовника (співрозмовницю).
- Я слухаю слова співрозмовника (співрозмовниці).
- Я замислююсь над почутим.
- Я чекаю, поки співрозмовник (співрозмовниця) закінчить говорити.
- Я реагую на почуте знаками «Так, я згодний (згодна)» або «Ні, я не згодний (не згодна)».

5 Зіграйте у гру «Докажи слівце».

1

Розгляньте малюнок.

Допоможи
мені знайти
черепаху.

Обговоріть побачене:

- Коли відбуваються події: на уроці, на перерві чи після уроків? Із чого це видно?
- Чи дотримуються учні й учениці правил поведінки в класі?
- Які саме правила вони порушують?
- Чи є на малюнку діти, яким сумно?
- Як би ви почувалися в такому класі?

Я вчуся товаришувати

1

Розгляньте малюнки.

1

2

3

4

Обговоріть побачене:

- На яких малюнках діти поважливо ставляться одне до одного?
- На якому малюнку дівчинка налякана? Поясніть, чому ви так вважаєте.

Поміркуйте, як можна помирити дітей.

2

Послухай розповідь Петрика.

Петрик

Стій!
Мені це
неприємно.

Привіт! Мене звуть Петрик. Я дуже не люблю, коли однокласники б'ються або дражняться. Також мені не подобається, коли без дозволу беруть мої речі. У таких випадках я говорю: «Мені це неприємно» або «Стій!».

- А як ти дієш у схожих ситуаціях?

3

Розгляньте малюнок.

- Обговоріть, як помирилися діти.

Це чудовий килимок —
Він до дружби певний крок.

4

Якщо хочеш, вивчи ось таку мирилку:

Дай скоріш мізинчик свій,
Зачеми його за мій.
Мізин-мізин-мізиніць,
Помирив нас, молодець.

Я вчуся оцінювати роботу

1

Розгляньте дві аплікації — зразок і роботу першокласниці Оксанки.

Зразок

Робота
Оксанки

- Оцініть роботу Оксанки. Чи все вона зробила правильно?
- Із чією оцінкою роботи Оксанки ви погоджуєтесь?

Катруся

Богдан

Охайність	Правильність

Охайність	Правильність

Я вчуся сперечатися, а не сваритися

1

Розгляньте малюнки.

Обговоріть побачене.

- На якому малюнку хлопчики сперечаються, а на якому сваряться? Обґрунтуйте свою думку.

2

Послухайте історію «У кого соку більше?».

3

Послухай або прочитай.

Коли люди мають різні думки, вони можуть сперечатися. Це нормально. Погано, якщо суперечка переходить у сварку. Тому, сперечаючись, не забувай про ввічливість. Поважай думку іншої людини, не ображай її. Говори спокійно і шукай докази.

Я вчуся запитувати

1

Зіграйте у гру «Впізнай і назви».

2

Розглянь малюнки.

Марійка

Тарасик

Марійка і Тарасик шукали на картках предмет з ознакою «продовгастий».

Обговоріть побачене:

- З ким ви погоджуєтесь?

3

Послухай розповідь Оксанки.

Бувають випадки, коли я не знаю, що робити, або не розумію ситуацію. Тоді я запитую в учителя. Якщо таке трапляється на уроці, я користуюся знаком «Питання».

Оксанка

Я помиляюся, адже я вчуся

1

Чи можна припускатися помилок, коли вчишся?

Першокласники Богдан і Катруся по-різному відповіли на це запитання.

Катруся

Можна. Я іноді
помиляюся.
Помилки можна
виправити.

Богдан

Не можна.
Помилка — це погано.
Я їх боюсь.

● З ким із дітей ви згодні? Чому?

Інколи я помиляюся.
Тоді відразу замислююся: як можна
виправити цю помилку? Якщо я когось
образив — вибачаюся. Якщо з першого
разу в мене щось не вийшло —
пробую вдруге...
А ще я знаю приклади, коли через
помилку люди робили велике
відкриття. Тож бувають
і диво-помилки!

Я вчуся уважно виконувати завдання

1

Розгляньте малюнки.

- Знайдіть на малюнках відмінності. Скільки їх?

2 Назвіть імена баби, доньки, собачки та мишки.

МАРУШКА
МІНКА
ХВІНКА
СІРОМАНКА

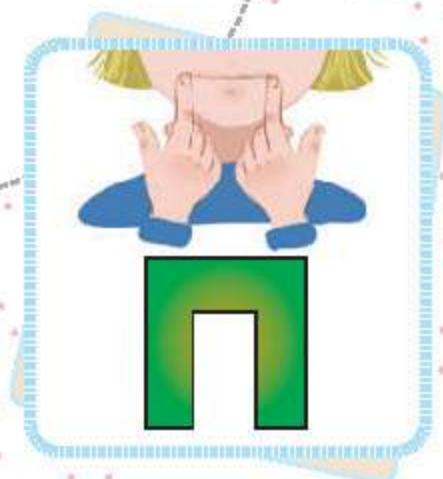
- Складіть із чотирьох паличок перші букви цих імен.
- Чи всі букви вдалося скласти?

Мені подобаються такі диво-завдання. Мої друзі Оксанка і Богдан називають їх завданнями з «пастками».

На перший погляд вони прості, а насправді виконати їх неможливо.

Діти навіть знак для них придумали! Як зрозуміють, що завдання з «пасткою», відразу показують ось такий знак

Думки, які мені допомагають

1

Послухай історію «Памсі сумує».

2 Послухай або прочитай думки,
які тобі допомагатимуть.

Я впораюсь! Я навчуся! Я зможу! Я не боятимусь! Усе
буде добре.

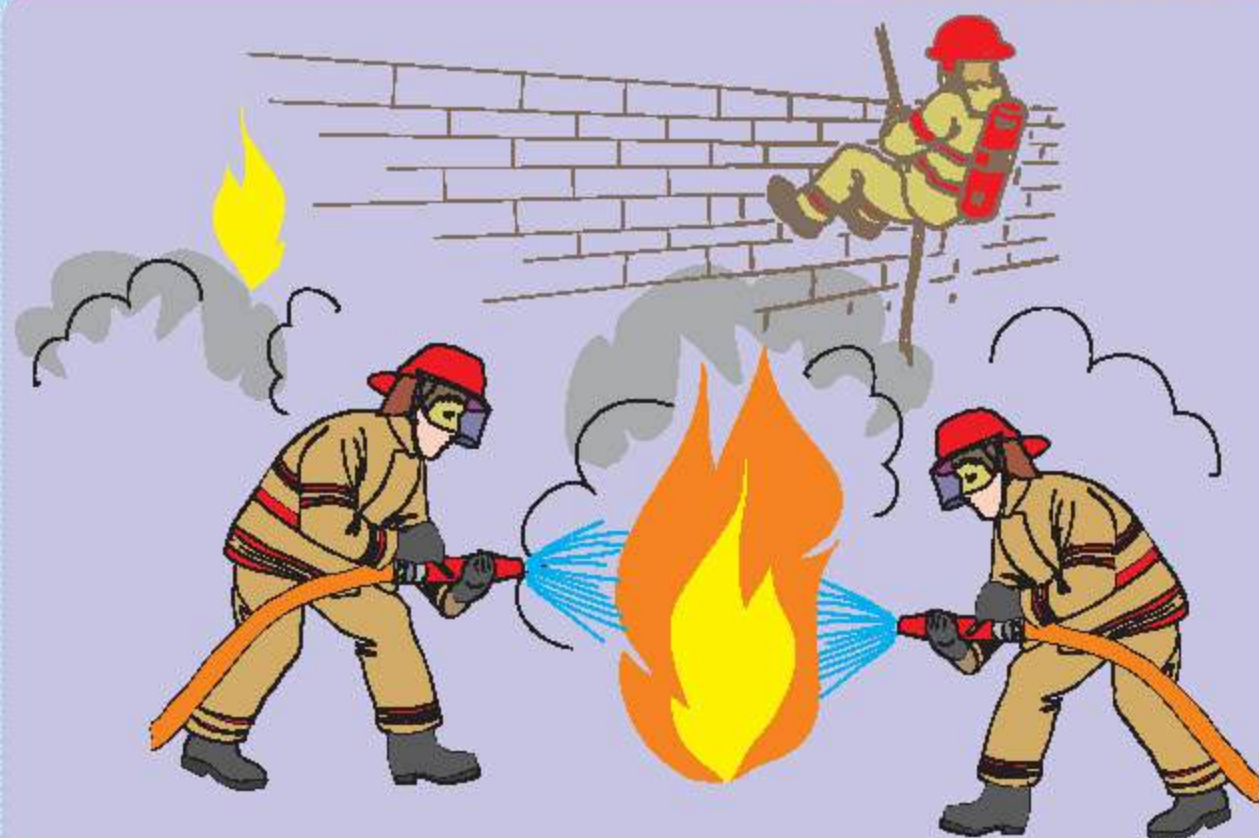

Я вчуся працювати разом

1

Розгляньте малюнок.

Обговоріть побачене:

- Як працюють пожежники — гуртом чи поодиночі?
- Чому з вогнем борються зазвичай ціла пожежна команда?

Важку або складну роботу люди зазвичай виконують гуртом. Спочатку вони домовляються, розподіляють роботу, а потім виконують її.

У школі також складні завдання краще виконувати в групі. Щоб успішно працювати разом, потрібно вчитись домовлятися.

2

Обговоріть ситуацію.

Діти зібралися будувати велику іграшкову фортецю. Вирішили, що працюватимуть по черзі. Але ніяк не домовляється, хто буде першим. Усі хочуть!

Кожен хоче бути першим.

- Порадьте, що робити в такому випадку?

3

Послухай або прочитай.

ПРАВИЛА РОБОТИ В ГРУПІ

- Розподіляємо завдання.
- Залучаємо до роботи всіх.
- Спілкуємось напівголосно.
- Говоримо по черзі, не перебиваючи одне одного.
- Уважно слухаємо кожного.

Що я можу? Що я знаю?

1

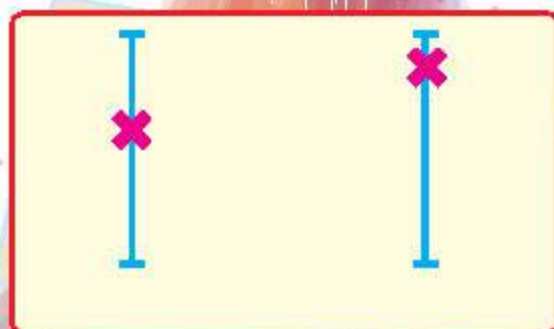
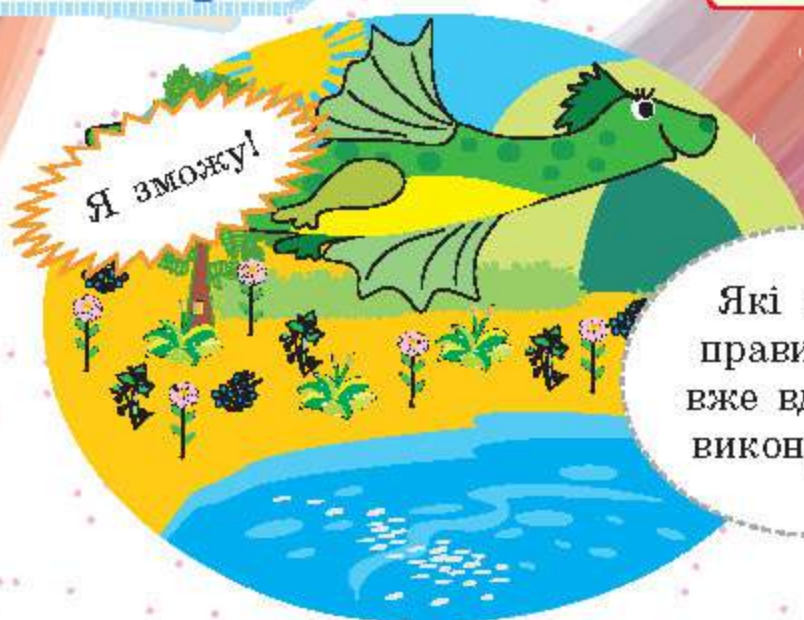

У вашому класі новенький (новенька). Скориставшись малюнками, познайомтеся з ним (нею). Розкажіть про школу, клас і правила поведінки в класі.

СТАРТ

Що я можу? Що я знаю?

Які з цих
правил вам
вже вдається
виконувати?

Я — ШКОЛЯРКА. Я — ШКОЛЯР

1

Розглянь малюнок Петрика.

Петрик

Мій світ навколо

- Де, по-твоєму, хлопчик намалює свій велосипед, а де — песика? Поясни свою думку.

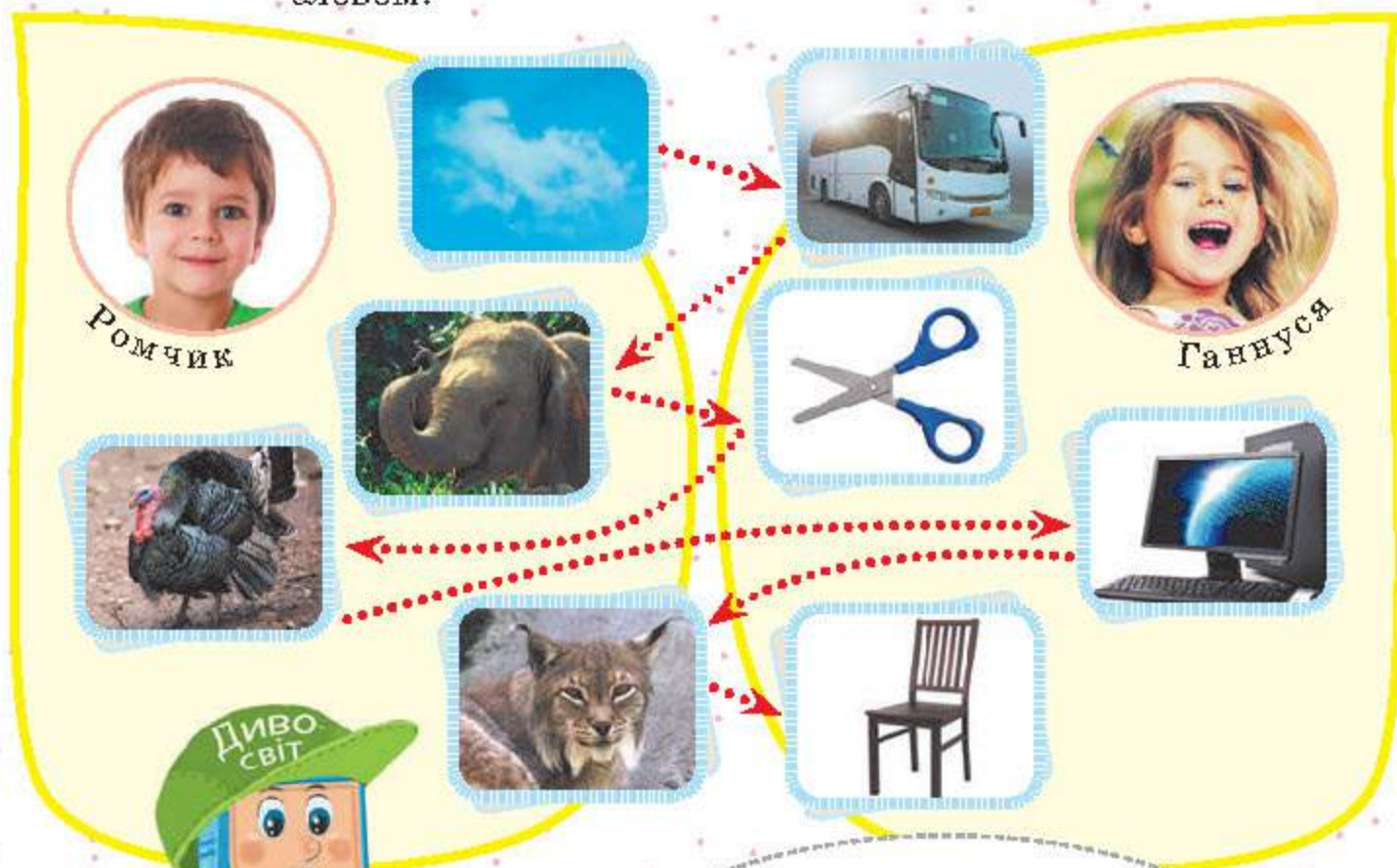
2

Розгляньте малюнок.

Ганнуса і Ромчик грали в лото.

Обговоріть:

- Хто з дітей обрав предмети, створені людиною?
- Що зображено на картках Ромчика? Назвіть одним словом.

! навколишній світ
природа
рукотворний світ

Навколишній світ —
це все, що нас оточує.
Люди умовно поділили його
на дві великі частини — природа
і рукотворний світ. До рукотворного
світу належать усі предмети,
створені людиною.

3

Створи плакат «Мій світ навколо».

Я вивчаю неживу і живу природу

1

Назви номери малюнків із зображенням природи (природних об'єктів).

1

2

3

4

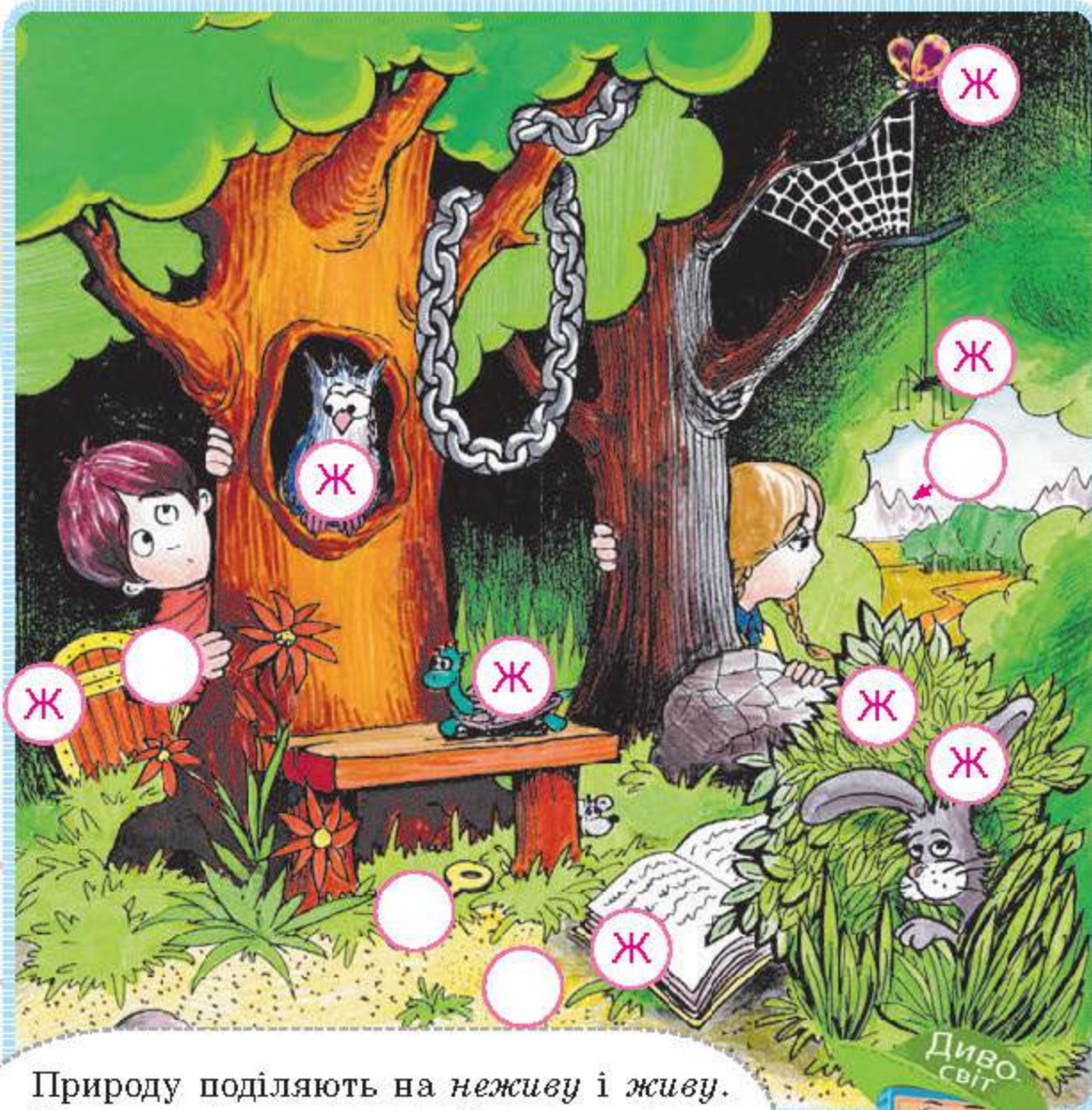
2

Зіграйте в гру «Четвертий зайвий».

3 Діти мали знайти на малюнку живе і позначити його буквою Ж. Чи правильно вони виконали завдання?

Природу поділяють на *неживу* і *живу*. Нежива природа — це Сонце, повітря, вода, гори, водойми. До живої природи належать люди, тварини й рослини. Живе народжується, живиться, дихає, росте, розмножується і вмирає.

Я вчуся розпізнавати живе

1

Зіграй у гру «І я також».

Я можу

дихати

зростати

рухатися

навчатися

2

Розглянь зображення. Хто не зростатиме?
Поясни свій вибір.

3

Зіграйте
в гру
«Хто як
рухається?».

Літає

Вігає

Плаває

Стрибає

Повзає

Моя перша експедиція у природу

Запрошую тебе до експедиції.
Разом шукатимемо осінні дива!
Підготуйся до експедиції:

- Одягнися і взуйся відповідно до погоди.
- Візьми в дорогу допитливість і спостережливість!

1

Розгляньте малюнок.

- Назвіть зображені предмети. Розкажіть, для чого кожний із них потрібен в експедиції.

2

Розгляньте малюнок.

Обговоріть:

- Що зацікавило Катрусю? А Дмитрика?
- Листя яких дерев у Катрусиному букеті?
- Що можна зібрати під час експедиції?

3

Підготуйся розповісти про те, що тебе зацікавило або здивувало під час експедиції.

1

Послухай

Хмари

Сірі хмари, як слони,
Караванами йдуть,
Аж до Індії вони
Дощ в своїх мішках несуть.

Петро Коваль

- Що здивувало автора вірша?

2

Розгляньте картину української художниці
Марії Приймаченко «Їде осінь на коні».
Поділіться враженнями від побаченого.

3

Розглянь аплікації.

- З якого матеріалу зроблено аплікації?
- Які інструменти потрібні для їх виготовлення?

4

Підготуй листя для створення аплікації.

Роби так:

5

Виготов аплікацію з осіннього листя за зразком або власним задумом.

Мої помічники в навчанні. Я вчуся дивитися і бачити

1

Зіграй зі мною в гру «І я також».

Восени я:

- побачив (побачила) павутиння, що літало;
- почув (почула) шурхіт листя під ногами;
- торкнувся (торкнулася) шорсткої кори дуба;
- відчув (відчула) пахощі айстр і хризантем;
- посмакував (посмакувала) гарбузовою кашею.

Пізнавати навколишній світ мені допомагають вірні помічники: **очі, вуха, ніс, язик і шкіра.**

2

Зіграй у гру «Впізнай і назви».

3

Виконайте завдання:

1. Заплющте очі. Розкажіть одне одному, чи бачите ви світло.
2. Розгляньте обличчя свого партнера (партнерки). Визначте колір його (її) очей. Чи одного кольору ваші очі?

4

Зіграйте в гру «П'ятий зайвий».

очі, світло, колір,
форма, розмір

Я вчуся дивитися і бачити

1

У Яринки блакитні очі. Вона дізналася про колір очей своїх рідних і склала ось таку таблицю:

		
 Мама	✓	
 Тато		✓
 Сестра Марічка	✓	

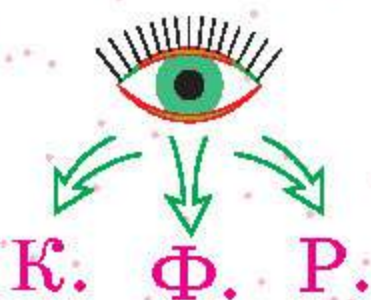
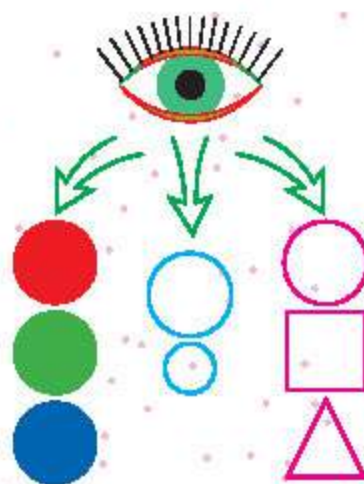
Визначте за таблицею:

- Якого кольору очі в Яринчиної мами?
- У кого в сім'ї блакитні очі? А в кого карі?

2

Розгляньте схеми, складені дітьми.

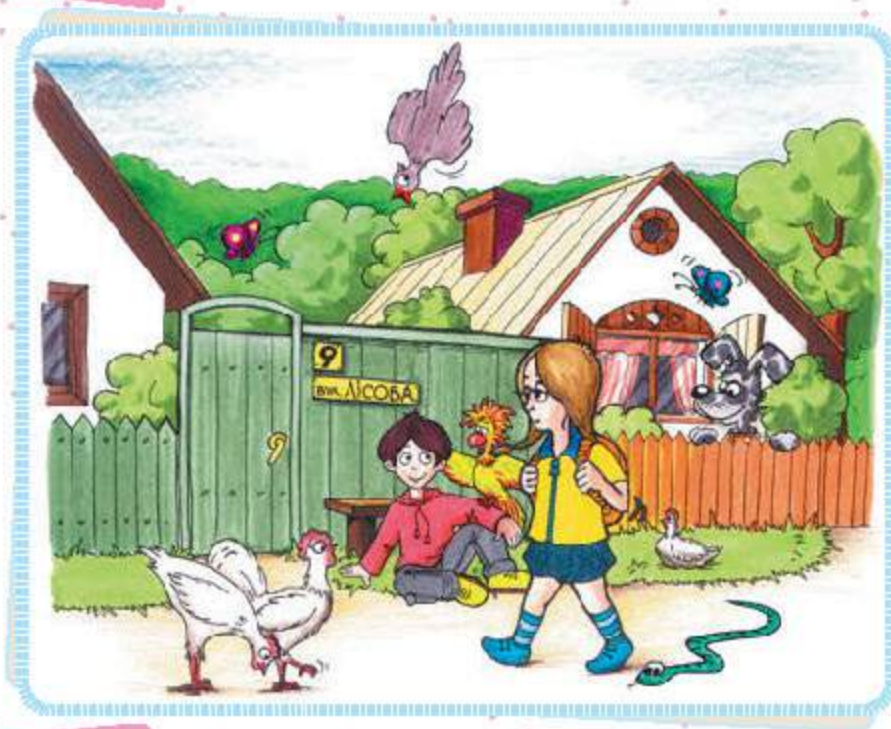
Обговоріть:

- Про що розповідають ці схеми?
- Яка зі схем здається вам кращою? Поясніть чому.

3

Зіграй у гру «Знайди й назви».

поруч з
під
на
знизу вгору
зверху вниз
між
ліворуч
праворуч

4

Розгляньте малюнки.

1

2

3

Визначте, на якому малюнку дитина здивована, налякана, радісна?

За допомогою очей ми визначаємо розташування й напрямок руху предметів, бачимо зовнішність і настрій людей.

Я вчуся дивитися і відчувати

1

Назвіть зображені предмети. Поясни, для чого їх придумали.

2

Послухай розповіді дітей.

Привіт! Наші очі стали гірше бачити.
Тому лікар порадив нам носити окуляри.
За допомогою окулярів і спеціальних
вправ можна поліпшити зір.
Нам не подобається, що через окуляри
нас іноді дразнять.

Оксана

Андрійко

Привіт! Мене звуть Ніка.
Я звичайна дівчинка, тільки
незряча. Букви не бачу, але
вчуся читати пальцями.
Місця предметів у кімнаті
я запам'ятовую. Тому важливо,
щоб навколо мене був порядок.

Я вчуся слухати і чути

1

Заплющ очі й послухай.

ШЕПІТ, ШЕЛЕСТ, ШЕРЕХ ЛИСТЯ

Шепіт, шелест, шерех листя...
Ходить осінь золотиста,
Жовтокоса, багряниста,
З тихим шумом падає листу.

Шелест, шурхіт по діброві...
Стиха осінь колискові
Шепче нам про неба просинь.
Шепче осінь. Шепче осінь...

Тетяна Корольова

• Які звуки ти почув (почула)?

2

Обговоріть, які звуки може чути вухо людини.

3

Заплющте очі й послухайте тишу.
Спробуйте описати почуте.

Зіграйте в гру «Почуй і повтори».

вуха
звуки
слух

5

Прислухайся
вдома: які звуки
можна почути
навколо? Намалюй
предмети, що
їх видають.

Я вчуся слухати і чути

1

Розгляньте зображення. Визначте ситуації, коли розмовляють:

- пошепки
- напівголосно
- у повний голос.

1

2

3

4

5

6

2

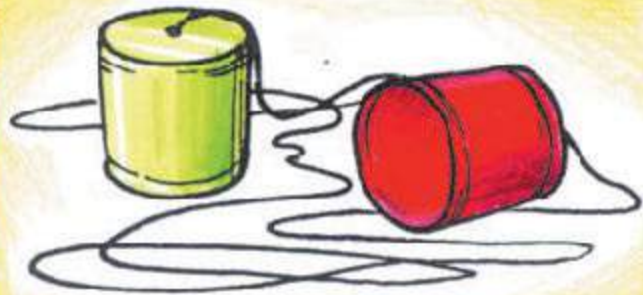
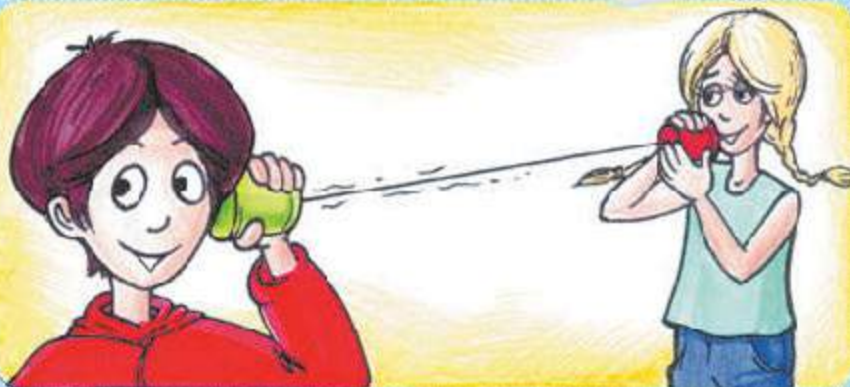
Подумай, навіщо люди придумали ці предмети.

3

Зробіть
нитковий телефон.
Перевірте,
чи почуєте ви
одне одного.

4

Послухай розповідь Аніси.

Привіт! Я — Аніса. Живу в Боснії. Два роки тому до нашого класу прийшов хлопчик Зейд. Він веселий і розумний, але глухий від народження. Дізнавшись про це, ми засумували. Усім хотілося розмовляти із Зейдом. Батьки порадили нам вчити мову жестів. Відтоді весь наш клас вивчає цю мову. Тепер ми із Зейдом добре розуміємо одне одного, граємось і спілкуємось.

Я вчуся впізнавати предмети на дотик

1

Діти позначили м'які на дотик предмети буквою М, а тверді — буквою Т.

М

Т

Т

Т

М

Т

Т

М

- Розгляньте зображення. Чи правильні позначення зробили діти?

2

Зіграйте в гру «Цифри на долонці».

Партнер (партнерка) пише на долоньці одну із цифр «1», «2», «3», «4». Відчуй, яку саме.

Покажи малюнок з відповідною кількістю предметів.

3

Зіграй у гру «Знайди й назви».

КОЛЮЧИЙ

ГОСТРИЙ

ТЕПЛИЙ

ХОЛОДНИЙ

ГЛАДКИЙ

ШОРСТКИЙ

Я вчуся розпізнавати смак

1

Зіграй у гру «Впізнай і покажи».

- Як дізнатися, який виноград на смак — солодкий чи кислий?

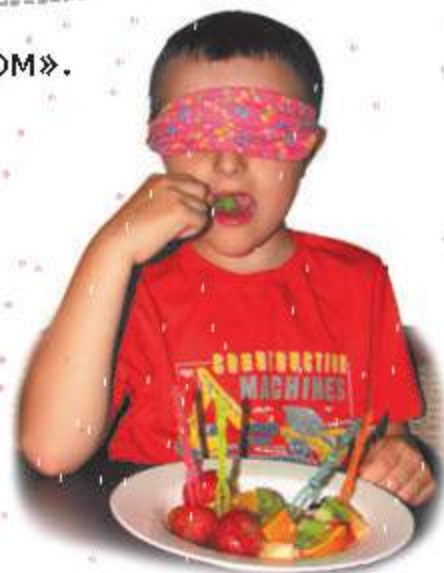

За допомогою язика ми
розрізняємо смак їжі — солодка вона
чи гірка, кисла чи солоня.

2

Зіграйте в гру «Впізнай за смаком».

3

Діти позначали кислу їжу буквою К, а гірку — буквою Г. Далі зафарбували стільки квадратів, скільки було кислої та гіркої їжі.

Кислі Гіркі

К

К

Г

Г

К

Г

1. Перевірте, чи правильно діти позначили їжу буквами.
2. Перевірте, чи правильну кількість квадратів діти зафарбували.

4

Намалюй їжу, яка тобі дуже до смаку і яка зовсім не смакує.

Я вчуся розпізнавати запахи

1

Розкажіть одне одному, яка їжа вам дуже до смаку, а яка — ні.

2

Розглянь малюнки.

- Як знайти баночку з малиновим варенням, якщо не можна зблизька роздивлятися та пробувати на смак?

Ніс допомагає
людині розпізнавати
запахи.

3 Зіграйте в гру «Впізнай за запахом».

4 Розгляньте малюнки. Розкажіть, які помічники допоможуть розпізнати ознаки різних предметів.

5 Дізнайся, які запахи любляють твої близькі.

Я вчуся розпізнавати предмети за ознаками

1

Послухай і відгадай загадку.

Я зелений і дзвінкий,
Круглий і... солодкий.

- За якими ознаками ти впізнав (впізнала) предмет-відгадку — *кавун*?

2

Розгляньте зображення.

Петрик і Оленка придумали
одне для одного загадки.

Петрик

Гладка,
помаранчева,
тверда.

Круглий,
шорсткий,
м'який.

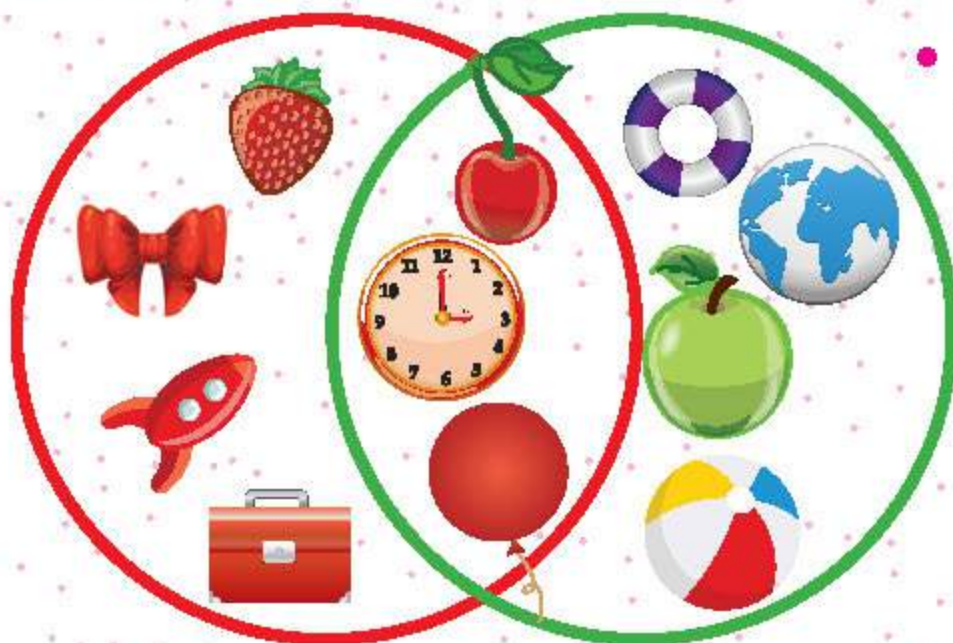
Оленка

- Допоможіть дітям відгадати загадки.
- Придумайте власні загадки.

3

Розгляньте малюнки.

• Що спільне в предметів у червоному колі?

А в зеленому?

• Чому три предмети опинилися в обох колах?

4

Зіграйте в гру «Запитай і відгадай».

Грайте так:

1. Ведучий (ведуча) ховає у скриньку якийсь предмет.
2. Ви запитуєте про ознаки цього предмета.
3. На ваші запитання ведучий (ведуча) відповідає стисло — «так» або «ні».

Він червоний?

Ні

Предмети розрізняють за різними ознаками — розміром, формою, кольором, матеріалом, запахом, смаком тощо.

1

Придумайте за малюнками історію «Як очі Ромчику допомогли». Розкажіть її в класі.

2

Як можна знайти відповідь на запитання?

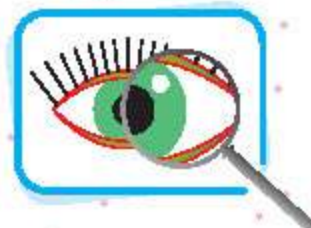
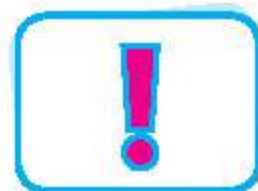
Коли трішечки підріс,
Питань набрався цілий віз.
«Що раніш — яйце чи курка?
Народилась де Снігурка?
А чому зірок багато?...» —
Всім цікавляться малята.
Ти лише спостерігай —
Відповідь на все шукай.

3 Розгляньте знаки. Поясніть, що означає кожен із них.

ПИТАННЯ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ВІДПОВІДЬ

4 Розглянь малюнки.

- Розкажи, що роблять діти.
- Поміркуй, про що хоче дізнатися Ганнуса, спостерігаючи за білкою.

5 Чи є в тебе запитання? Що тебе цікавить?
Про що тобі хотілось би дізнатися?

Як шукати відповіді на свої запитання. Я — спостерігач(-ка)

1

Порівняйте малюнки:
що в них спільне, а що відмінне?

● За чим або за ким спостерігають діти?

Як шукати відповіді на свої запитання. Я — спостерігач(-ка)

Спостереження допомагають виявити зміни в природі й житті людей. Ти можеш спостерігати за погодою, тваринами, рослинами, людьми. Усе помічене записуй або замальовуй у «Щоденнику спостережень».

2

Розгляньте малюнки.

Для своїх спостережень діти обрали дерево на подвір'ї школи. Вони спостерігатимуть за ним в усі пори року.

Ялина

Горобина

Дуб

Береза

Тополя

Липа

Клен

- Знайдіть за силуетом дерево, яке діти обрали для спостереження. Як воно називається?

3

Оберіть поблизу школи «своє» дерево для спостережень протягом року. Уважно розгляньте його та намалюйте (або сфотографуйте).

Як швидко відбуваються зміни в природі?

1

Розгляньте зображення.

1

2

3

4

5

6

7

- Обговоріть, які явища природи ви спостерігали восени.

Будь-які зміни в неживій і живій природі називають **явищами природи**. Цвітіння рослин, дозрівання плодів, листопад, дощ, туман, гроза, снігопад, повінь, землетрус, виверження вулкана — усе це явища природи.

Як швидко відбуваються зміни в природі?

2

Зіграйте в гру «Що змінилось».

На початку гри

У кінці гри

- Скільки часу тривала ваша гра?

3

Діти зібралися на прогулянку, але почався дощ. Довелося перечікувати його вдома. Визначте за годинником, чи довго тоді дощило.

Початок дощу:

09:00

Кінець дощу:

10:00

Кожне явище навколишнього світу відбувається в часі, тому має початок і кінець.

Деякі зміни в навколишньому світі досить тривалі. Вони відбуваються роками. А деякі — набагато швидші. Вони тривають тижні, дні, години або навіть хвилини чи секунди.

Я вчуся вимірювати

1

Ганнуся й Ромчик засперечалися,
чи однакові за довжиною ці дві лінії.

Ганнуся

Перша лінія
довша від другої.

Ромчик

Ні, вони
однакові.

- Розгляньте малюнок. З ким із дітей ви згодні?
Обґрунтуйте свою думку.

Ти виміряв (виміряла) довжину
ліній. Вимірювання допомогло
тобі визначити правильну
думку. Ця думка відповідає
дійсності, тобто є **фактом**.

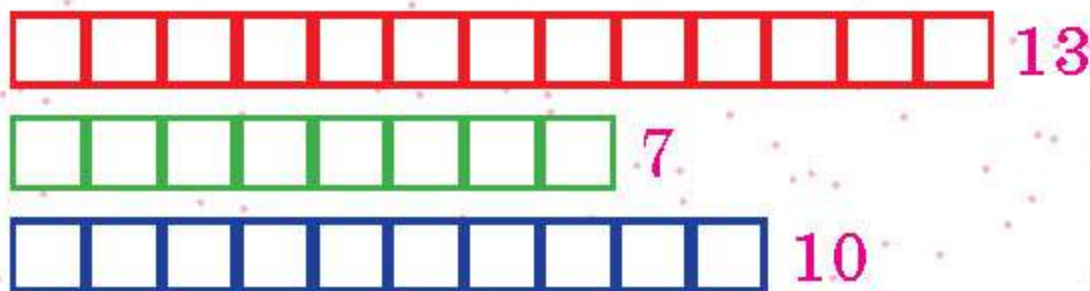
Те, чим вимірюють,
називають **мірою** або **міркою**. Результатом
вимірювання є число.

2

Розгляньте малюнки.

Діти вимірювали довжину смужок міркою-квадратиком.

мірка

- Чи правильно діти виміряли довжину смужок?

3

Розгляньте малюнки і поміркуйте.

1

2

3

4

- Якою міркою не можна виміряти кількість води в банці? Назвіть її номер.
- Мірка під яким номером, на вашу думку, найзручніша?

4

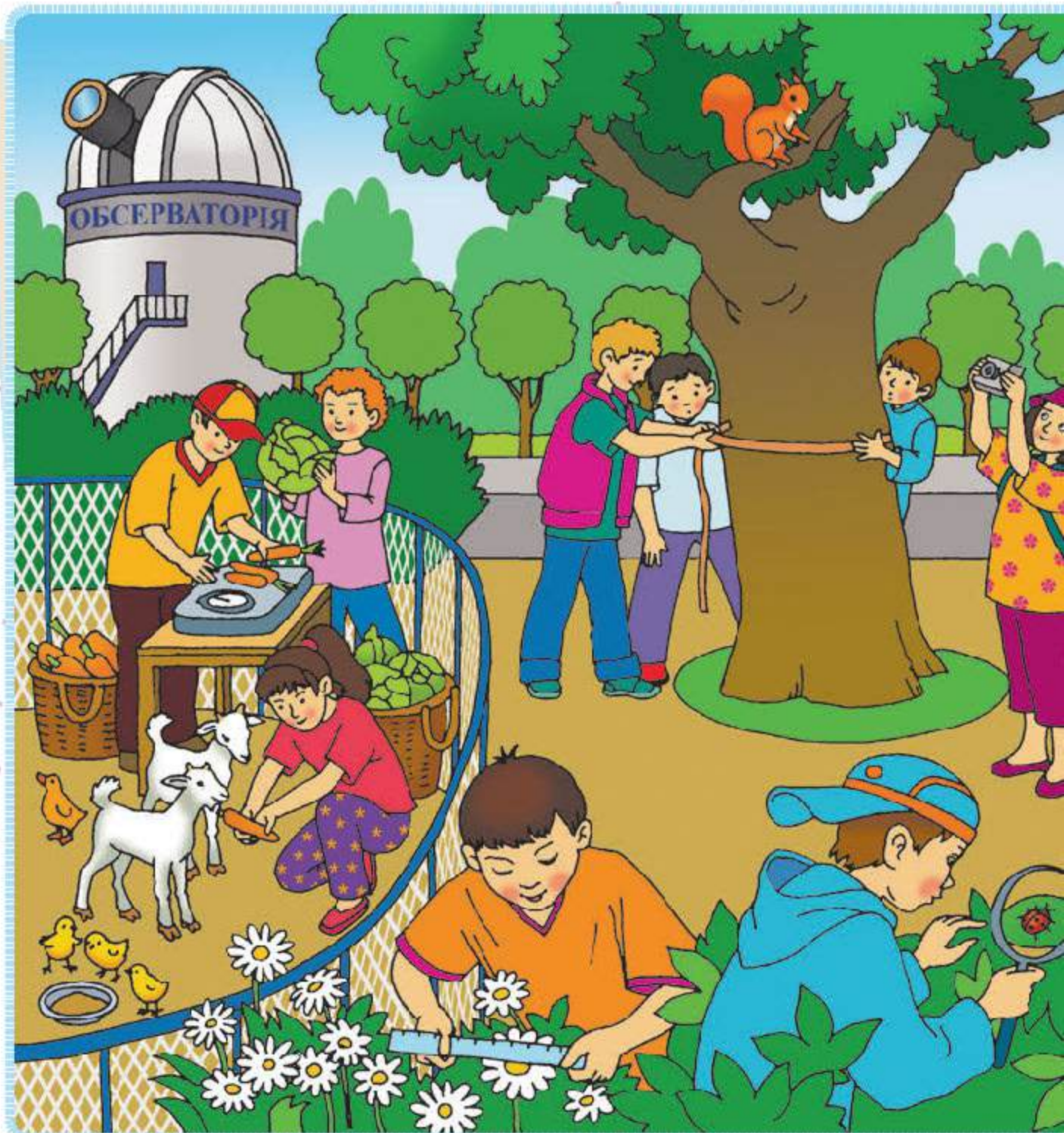
Перевір, чи справді в одну столову ложку
вміщується три чайні ложки солі.

1

Який фрагмент малюнка вам подобається найбільше? Розкажіть, що роблять діти.

2

Зіграйте в гру «Впізнай і покажи». Назвіть прилади, які допомагають вимірювати.

ЛАБОРАТОРІЯ

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Я вивчаю предмети за допомогою лупи

1

Виконайте завдання.

1. Розгляньте лупу. Назвіть і покажіть усі її частини.

ЦЕ — ПРИЛАД.

Не торкайся
пальцями
його скла.

Тримай його
тільки за ручку.

2. Подивіться, що ви бачите крізь лупу.

3. Візьміть ці предмети і розгляньте їх під лупою. Намалюйте побачене.

2

Проведи дослідження.

1. Нафарбуй подушечку великого пальця темним маркером.
2. Зроби відбиток на білому папері.
3. Збери відбитки великого пальця своїх близьких, друзів.
4. Розглянь їх під лупою. Порівняй візерунок шкіри пальця в різних людей. Що ти помітив (помітила)?

Що я можу? Що я знаю?

Розумники й розумниці!

Ідіть по слідах.
Виконуйте завдання.
Зберіть 7 нагород.
Складіть картину.

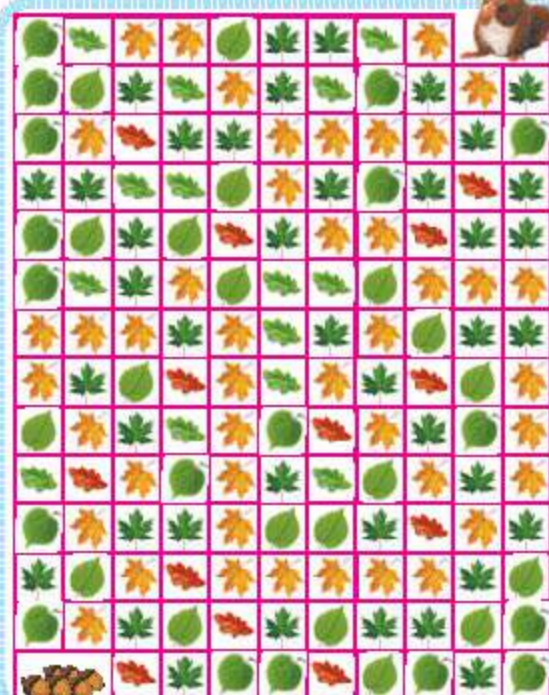
- 1 Знайдіть того,
хто залишив сліди.
Це істота з рудим хутром
і довгим пухнастим хвостом.

- 2 Пройдіть через парк,
збираючи тільки
жовте кленове листя.

- 3 Упізнайте дерево,
на якому живе білка,
за його листям
і плодами.

- 4 Ви підійшли до подвір'я. За високим парканом нічого не видно. Але ви вже знаєте, кого там побачите. Що вам підказало?

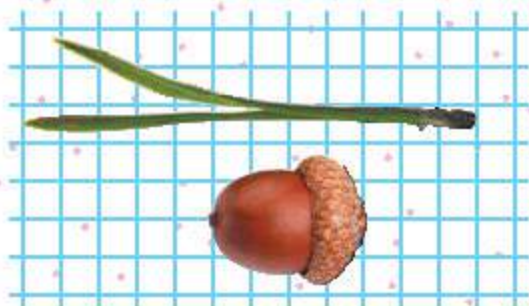

- 5 Полічіть журавлів у небі.

- 6 Назвіть, кого і що зображено на малюнках. З перших звуків цих слів складіть назву красивого метелика.

- 7 Визначте довжину хвоїнки в жолудях.

СКЛАДІТЬ
КАРТИНУ!

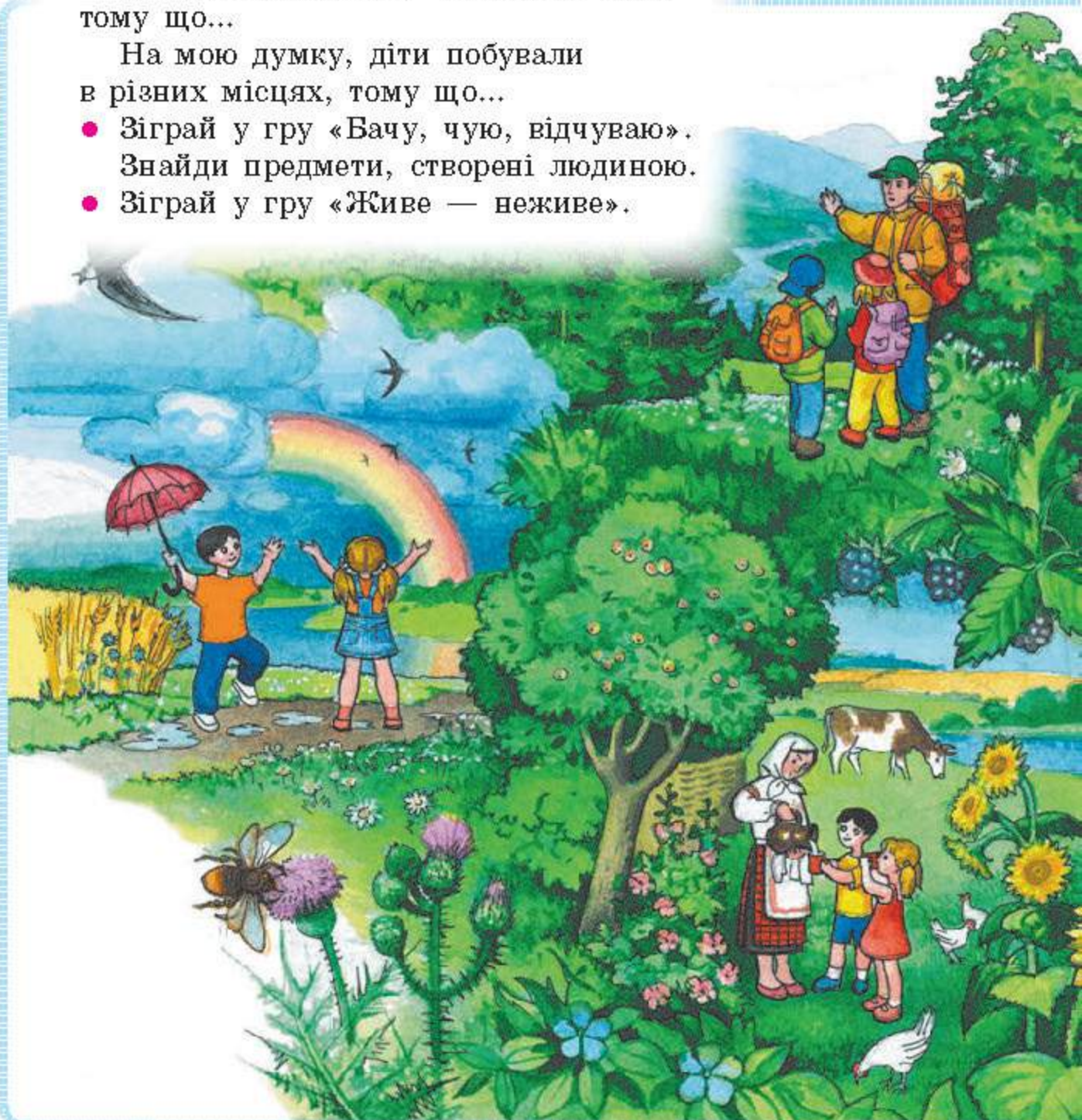

1

Розглянь малюнок.

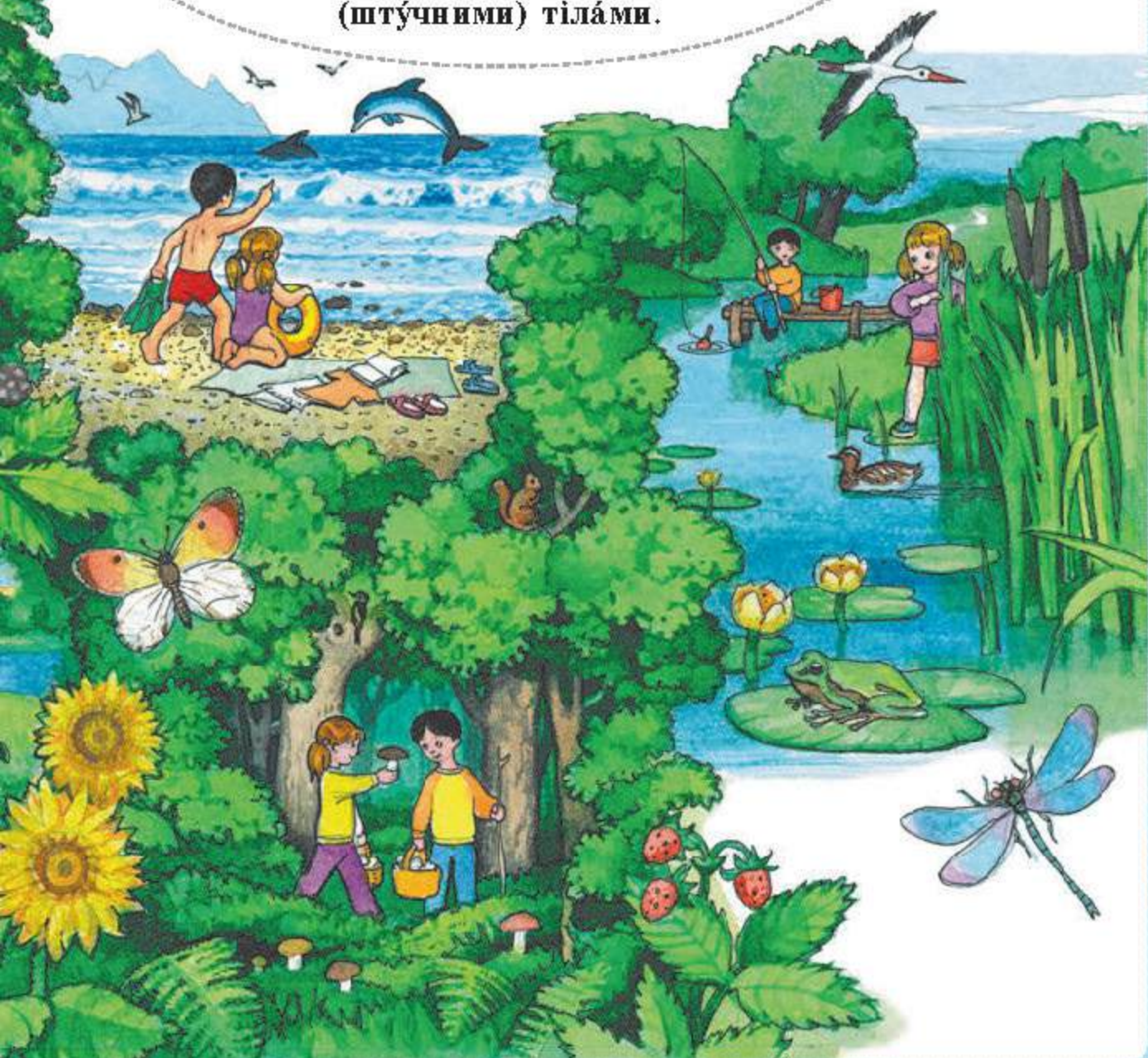
- Зіграй у гру «Закінчи думку».
Гадаю, на малюнку зображено літо, тому що...
- На мою думку, діти побували в різних місцях, тому що...
- Зіграй у гру «Бачу, чую, відчуваю».
Знайди предмети, створені людиною.
- Зіграй у гру «Живе — неживе».

2

Послухай або прочитай.

Предмети, створені природою,
називають **природними тілами**
або **природними об'єктами**. А зроблені
людиною — **рукотвірними**
(штучними) тілами.

Що необхідно для життя

3

За допомогою схеми діти грали в гру «Кому що потрібно». Вони з'єднували лінією пов'язані між собою об'єкти.

- Розкажіть за схемою про зв'язок між неживою і живою природою.
- Які ще природні об'єкти можна з'єднати між собою?

Жива і нежива природа міцно пов'язані між собою. Люди, рослини і тварини не можуть існувати без світла, повітря, води, ґрунту та тепла.

4

Переглянь мультфільм «Про всіх на світі».

Я — дослідник. Я — дослідниця.

1

Чи справді рослинам потрібне світло?

Сонце дає світло
й тепло всій живій
природі.

- Розкажіть за малюнками, як Ганнуса шукала відповідь на це запитання. Хто їй допомагав?
- Яку відповідь, на вашу думку, дістала Ганнуса?
- Поміркуйте, що дає світло й тепло всьому живому на Землі.

дослід
припущення

Шукати відповіді на деякі запитання можна шляхом **досліду** або **експерименту**. Проводячи **спостереження**, ми уважно роздивляємось предмет або явище, стежимо за ним. А під час **досліду** ми щось робимо з предметом і отримуємо результат.

Я нове ПИТАННЯ маю,
Знову відповідь шукаю.
Я з ПРИПУЩЕННЯ почну,
ДОСЛІД власний проведу.
ДІЮ я, СПОСТЕРІГАЮ,
Ось і відповідь я знаю!

- Як можна шукати відповіді на запитання?

1

Розгляньте фотографії.

1

2

3

4

5

- Назвіть зображену рослину.
- Зіграйте в гру «Що за чим». Відновіть правильну послідовність.

- 2** Розгляньте схему.
- Що означає кожний знак? Поміркуйте й розкажіть.

- 3** Проведіть дослід.

	Чи потрібна для проростання насіння вода?	
	ТАК	НІ
	<p>Для роботи вам знадобиться: насіння квасолі, 2 банки, паперові серветки, вода.</p> <p>Робіть так:</p> <p>1. Підготуйте дві банки, як зображено на малюнку, і поставте їх у тепле місце.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>Насіння на вологій серветці</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>Насіння на сухій серветці</p> </div> </div>	
	2. Щодня спостерігайте за насінням. Результати спостережень записуйте або замальовуйте.	
	3. Зробіть висновок.	

Я шукаю воду

1

Розподіліть малюнки за трьома групами:

ЛЮДИ

ТВАРИНИ

РОСЛИНИ

чоловік

тройанда

ведмідь

жінка

лелека

дуб

бабка

діти

жабка

бузок

- Поміркуйте: чи потрібна вода людям, тваринам, рослинам?

2

Розгляньте схему.

- Закінчіть думку: «Краплиною на схемі позначено ...».
- Розкажіть, що вам відомо про воду.
- Що ще ви хотіли б дізнатися про воду? Поміркуйте й напишіть (намалюйте) своє запитання.

3 Зіграй у гру «Впізнай і назви».

4 За допомогою досліду діти довели, що в рослинах є вода. Розкажіть за малюнками про цей дослід.

5 Послухай або прочитай.

Вода — справжня чарівниця!
З нею все оживає, росте й квітне.
Вода є майже всюди — у водоймах,
грунті, повітрі, рослинах й істотах.
Навіть у твоєму організмі її багато!
Усьому живому потрібна вода.

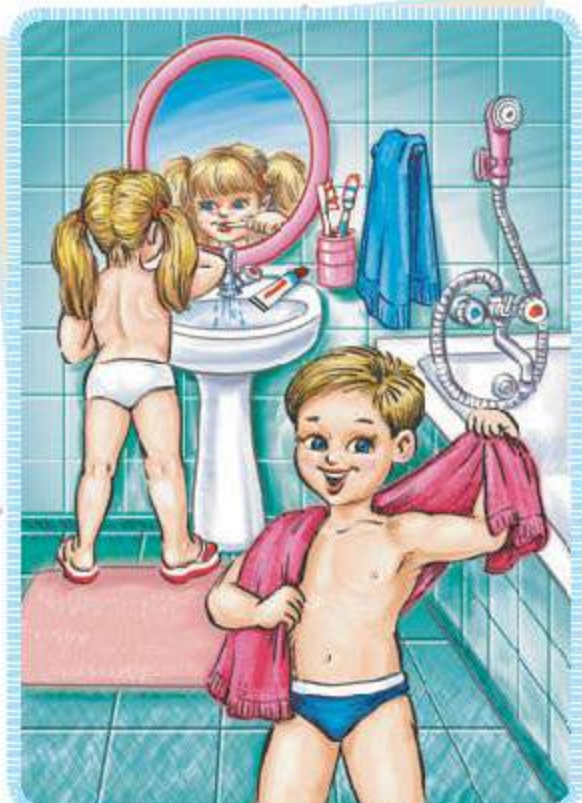
6 Намалюй джерела води, які є поблизу твого дому.

1

Послухайте вірш *Володимира Лучука* «Ранок».

РАНОК

Росою вмивається сонце.
Росою вмиваються соняхи.
А соні не хочуть митися —
Сон витирають долонями.
Миються всі на світі —
зимою,
весною,
літом:
жирафи — в Африці,
ведмеді — на полюсі
і я —
на четвертій поверсі...
Тільки навшпиньки стану,
рукою дістану
до крана...
Води не боюся —
сміюся.

Володимир Лучук

● Розгляньте малюнки.

- Кого або що не згадано у вірші?
- Хто вмивався росою?

2

Зіграй у гру «І я також».

- Згадай і розкажи, як ти ще використовуєш воду.

3

Розгляньте малюнок.

Діти полічили, скільки склянок води вони випили за день. Кількість «записали» у квадратиках. Одна склянка — один квадратик.

Оксанка

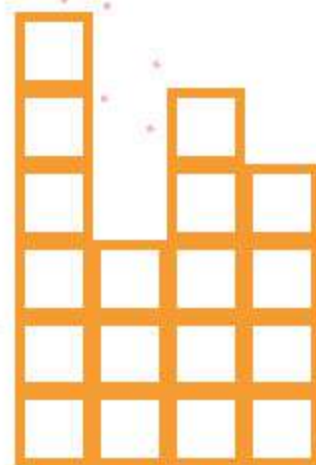
Володя

Ромчик

Танюся

Р Г Б О

- Полічіть, скільки склянок води випила кожна дитина.
- Хто з дітей випив найбільше? А найменше?

4

Переглянь мультфільм «Корисні підказки. Вода» на каналі «Плюс-плюс».

Я шукаю невидимку

1

Відгадай загадку.

Рукавом махнув —
Дерево зігнув.

2

Скориставшись малюнками, дайте
відповіді на запитання.

вітер
рух
повітря

- Що змушує літати повітряний змій?
- Що вириває з рук парасольку?
- Що рухає вітрильник і крила вітряка?

- 3 Хто (що) так само, як і люди, потребує повітря?
Знайдіть на малюнку і назвіть.

- 4 Обговоріть за малюнками:

1

2

3

4

5

- Чи однаково чисте повітря в цих місцях?
- Назвіть місця із чистим повітрям.

- 5 Послухай або прочитай.

Без повітря не існуватиме життя в дивосвіті. Для дихання людям, тваринам і рослинам потрібне **чисте повітря**.

Я дізнаюся, що таке погода

1

Розгляньте фотографію.

Визначте, яка погода була того дня. Оберіть відповідні позначення (назвіть їхні номери).

1. Ясно

4. Дощ

2. Хмарно

5. Сніг

3. Похмуро

2

Розгляньте щоденник погоди за тиждень.

Понеділок	
Вівторок	
Середа	
Четвер	
П'ятниця	
Субота	
Неділя	

Визначте:

- Скільки на цьому тижні було хмарних днів? А дощових?
- Якого дня йшов сніг?

3

Розгляньте карту з прогнозом погоди в деяких містах України.

Визначте, чи однакова погода в Харкові, Одесі та Львові.

4

Послухай прогноз погоди по телевізору. Як диктор (дикторка) розповідає про погоду? Дізнайся прогноз погоди на завтра.

Я шукаю ґрунт

1

Розкажіть одне одному, що ви побачили під ногами дорогою до школи.

2

Розкажіть за малюнком, як виріс соняшник.

У нас під ногами — справжнє диво. Це земля.
У землю падає насіння, а з нього виростає
рослина. Та не будь-яка земля дає насінню
прорости. Землю, на якій ростуть рослини,
називають **ґрунтом**. Вчені визначили, що ґрунт —
це верхній родючий шар землі.

3 Ромчик і Ганнуса пересаджують улюблені рослини.
Допоможіть дітям вибрати в магазині потрібний
ґрунт. Підкажіть їм правильні номери пакетів.

Ромчик

кактус

Ганнуса

орхідея

Я продовжую шукати відповіді

Що робити, якщо на уроці ти не знайшов (не знайшла) відповіді на запитання? Пройди по лініях і дізнайся, що в такому разі роблять діти.

1

Оберіть книжки, які розповідають про природу.

2

Чи є в тебе улюблена книжка про природу? Розкажи про неї.

Що я вмію? Що я знаю?

Розумники й розумниці!
Відкрийте таємниці диво-рослини!

Виконайте завдання.

1. Дізнайтеся назву диво-рослини.

Чи правда, що
повітря прозоре?
Доведіть свою
відповідь.

Чи правда, що
вода солодка?
Назвіть усі
властивості води.

Чи годиться ґрунт
у пакеті 3 для
виращування цієї
рослини?

2. Довідайтеся, яке відношення до цієї рослини мають
молоко і чай.

3. Намалюйте, що потрібно рослині для зростання.

4. Зробіть квітку з паперу.

Рукотворні дива навколо мене

1

Розгляньте зображення.

- Назвіть «зайве» в кожній групі.
- Чи можна назвати ці предмети природними тілами? Як вони з'явилися у світі?

2

Роздивіться навколо. Зіграйте в гру «Я назву п'ять предметів, створених людиною».

3

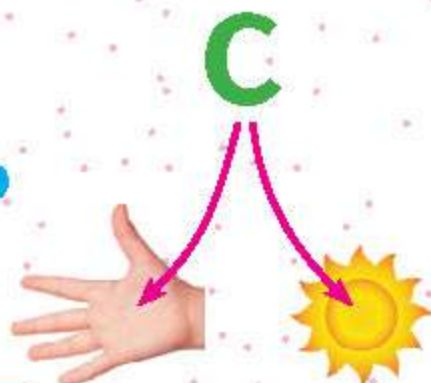
Поверніть розкидані речі на свої місця.

- Розкажіть про призначення речей на кожній полиці.
- Для якого предмета не знайшлося полиці? Що на ній має стояти?

4

Розшифруйте схеми, складені дітьми.
Яка з них, по-вашому, зрозуміліша?

! рукотворний світ
призначення

5 Намалюй рукотворні предмети, якими ти користуєшся найчастіше.

1

Розглянь таблицю.

	?	
		?
?		

ЛИСИЧКА

ПЕСИК

КОТИК

- Визнач, якої фігурки не вистачає в кожному рядку.
- З якого матеріалу зроблено ці фігурки?

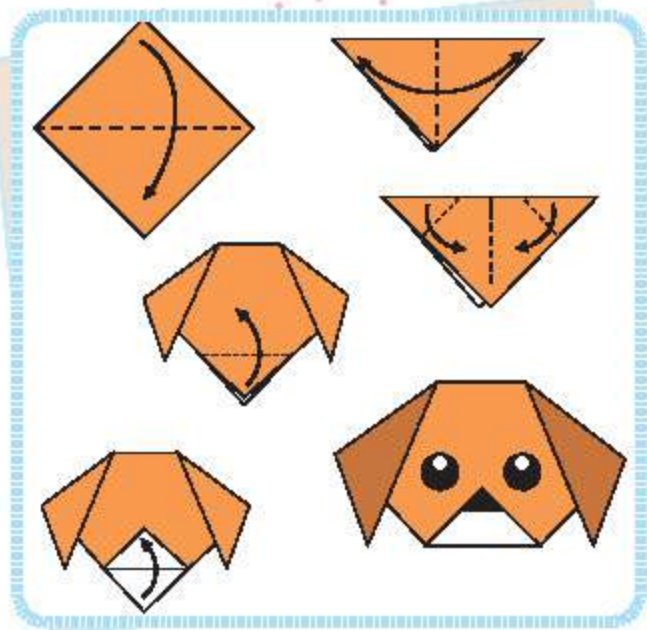
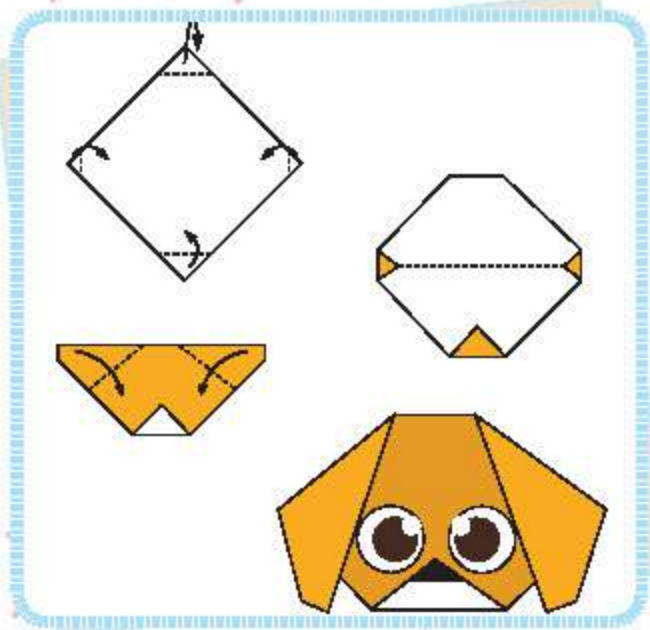
Оригамі — мистецтво
складання виробів
з паперу.

2

Розглянь фігурки, створені в техніці оригамі.
Зроби одного з песиків (на вибір).

3

Послухай вірш Грицька Бойка «Помічник».

— Гавчику, Гавчику!
Де блукав?
Дома чом
Не почував?

— Я комору
Вартував:
Жучці гавкать
Пома-ГАВ!

- Вивчи вірш напам'ять.

4

Розіграйте сценку за віршем «Помічник».
У ролі Гавчика використайте паперових
песиків, яких ви зробили.

Диво-прилади — помічники

1

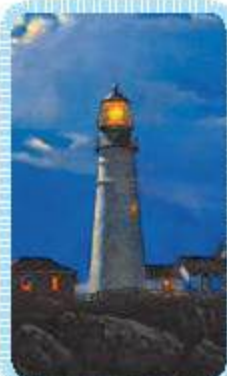
Зіграй у гру «Що різне, що однакове?».

2

Розгляньте малюнки.

- Для чого використовують ці предмети? Поміркуйте, як можна назвати їх усі разом.

3

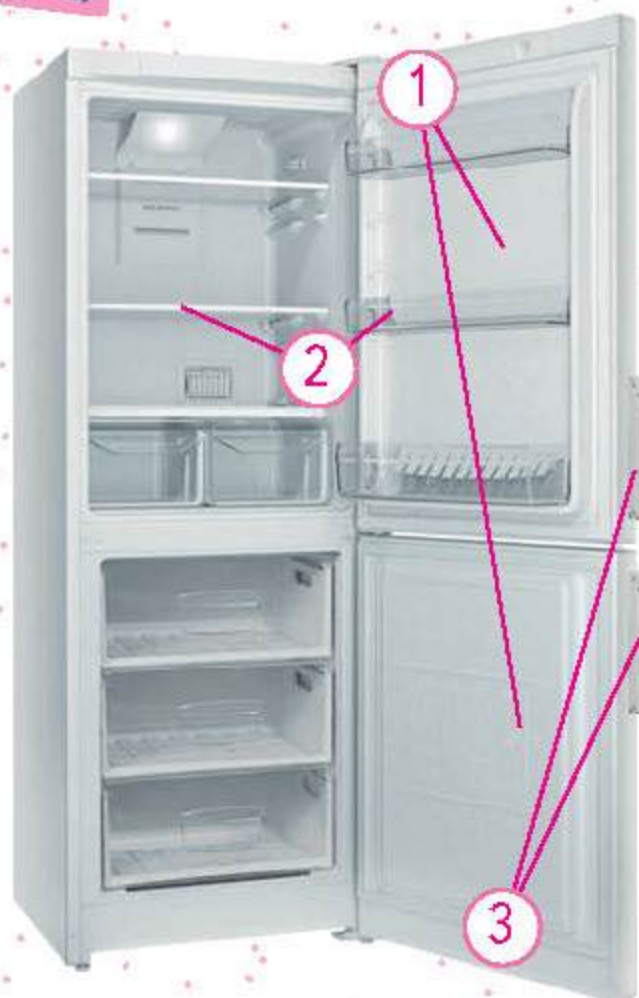
Назвіть зображені побутові прилади.

- Зіграйте в гру «Чому це так назвали?».

4

Розгляньте малюнки.

• Назвіть позначені частини приладів.

5

Послухай.

Будь обережний
(обережна)
з побутовими
приладами!

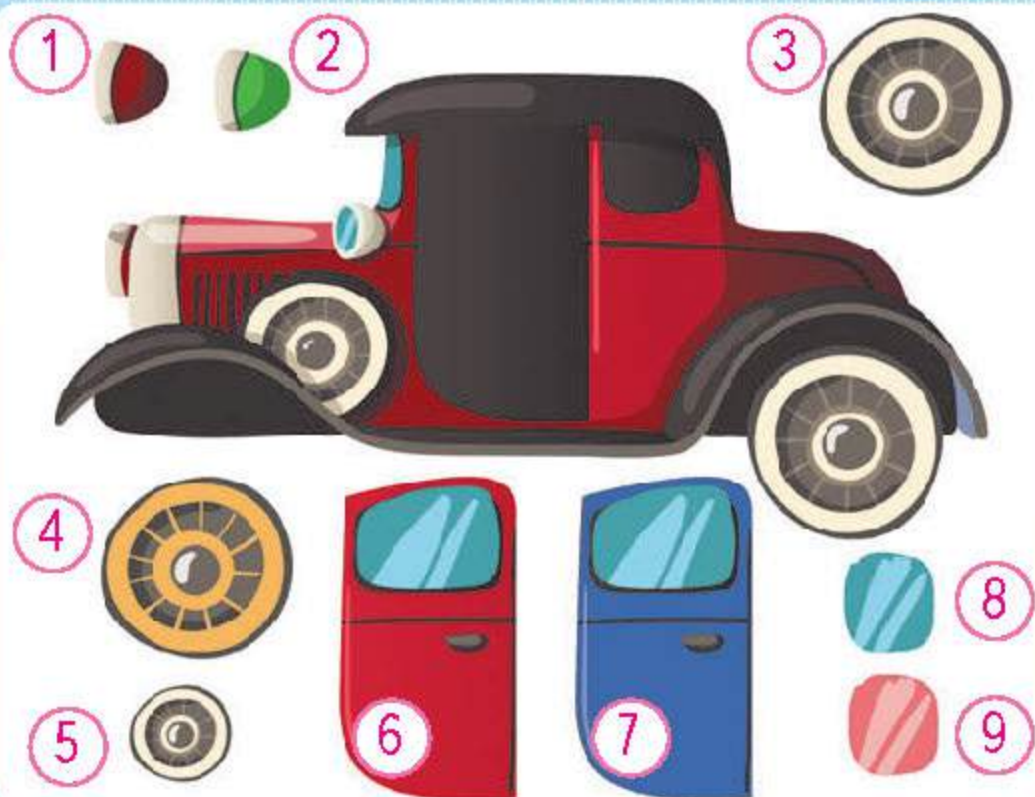

1

Розгляньте малюнок.

- Доберіть деталі до автомобіля. Назвіть їхні номери.
- Поміркуйте, для чого людина винайшла колесо.

Ще в давнину люди шукали засоби для швидкого пересування. Нарешті вони придумали колесо. Це був найважливіший винахід в історії людства!

Зараз люди використовують для пересування наземний, підземний, водний і повітряний транспорт.

- Якому транспорту, на твою думку, не потрібні дороги?

2

Розгляньте малюнки.

ТРАНСПОРТ

повітряний	водний	наземний	підземний
			

- Розкажіть про види транспорту за способом пересування.
- Доповніть таблицю. Розподіліть ці засоби пересування за видами транспорту.

Наведіть власні приклади.

3

Послухайте вірш *Анатолія Камінчука «Трамвайчик»*.

- Назвіть пасажирів трамвайчика.
- Укажіть дорожній знак «Зупинка трамвая».

1

2

3

4

- Згадайте відомі вам правила поведінки в транспорті.

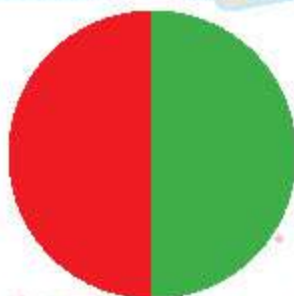

Чи можуть диво-вироби бути небезпечними?

1

Розгляньте малюнок.

Зіграйте в гру «Корисний — небезпечний».

Мене оточує багато корисних речей, які допомагають у житті. Та якщо я неправильно користуватимусь цими речами, вони стануть небезпечними для мене. Наприклад, ножем можна відрізати скибку хліба, накришити овочі в салат, а можна й урізатись.

Чи можуть диво-вироби бути небезпечними?

2

Зіграй у гру «І я також».

3

Розгляньте малюнки.

1

2

3

4

5

6

- Назвіть номери малюнків, де людина правильно поводить ся під час роботи за комп'ютером.

Що я знаю? Що я можу? Місто Майстрів та Майстринь

1

Розумники й розумниці!
Вирушаймо в нову експедицію — до Міста Майстрів
та Майстринь! Грайте та професію обирайте!

Що я знаю? Що я можу? Місто Майстрів та Майстринь

- лікарня
- магазин
- майстерня
- банк
- вокзал
- кафе
- пошта
- пожежна частина
- поліція
- художня галерея
- цирк
- історичний музей
- театр
- зоопарк

Знайомство	3
------------------	---

Я — школярка. Я — школяр

Знайомство. Мої однокласники й однокласниці	4
Я вчуся знайомитися	6
Навіщо ходити до школи	8
Я вчуся вітатися	10
Я вчуся працювати в парі	12
Мій шкільний час	14
Я вчуся відпочивати	16
Я складаю розпорядок дня	17
Моя безпечна дорога до школи	18
Я вчуся бути уважним (уважною)	20
Мій клас. Правила мого класу	22
Я вчуся товаришувати	24
Я вчуся оцінювати роботу	26
Я вчуся сперечатися, а не сваритися	27
Я вчуся запитувати	28
Я помиляюся, адже я вчуся	29
Я вчуся уважно виконувати завдання	30
«Пастки»	31
Думки, які мені допомагають	32
Я вчуся працювати разом	34
Я вчуся домовлятися	35
Що я можу? Що я знаю?	36

Я пізнаю дивосвіт

Дивосвіт навколо мене	38
Я вивчаю неживу і живу природу	40
Я вчуся розпізнавати живе	42
Моя перша експедиція у природу	44
Осінні дива у віршах, картинах, піснях	46
Мої помічники в навчанні. Я вчуся дивитися і бачити ..	48
Я вчуся дивитися і бачити	50
Я вчуся дивитися і відчувати	52

Я вчуся слухати і чути	54
Я вчуся впізнавати предмети на дотик	58
Я вчуся розпізнавати смак	60
Я вчуся розпізнавати запахи	62
Я вчуся розпізнавати предмети за ознаками.....	64
Мої запитання.....	66
Як шукати відповіді на свої запитання.	
Я — спостерігач(-ка)	68
Як швидко відбуваються зміни в природі?	70
Я вчуся вимірювати.....	72
Мої помічники — прилади	74
Я вивчаю предмети за допомогою лупи	76
Що я можу? Що я знаю?.....	78

Я в природі

Що необхідно для життя	80
Я — дослідник. Я — дослідниця.	83
Дослідження.....	84
Я шукаю воду	86
Як я використовую воду.....	88
Я шукаю невидимку	90
Я дізнаюся, що таке погода	92
Я шукаю ґрунт.....	94
Я продовжую шукати відповіді.....	96
Що я вмію? Що я знаю?	97

Я в рукотворному дивосвіті

Рукотворні дива навколо мене	98
Паперове диво — оригамі	100
Диво-прилади — помічники.....	102
Диво-транспорт.....	104
Чи можуть диво-вироби бути небезпечними?	106
Що я знаю? Що я можу?	
Місто Майстрів та Майстринь.....	108

Відомості про користування підручником

№ з/п	Прізвище та ім'я учня /учениці	Навчаль- ний рік	Стан підручника	
			на початку року	у кінці року
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

*Тагіна Ольга Валентинівна
Іванова Галина Жанівна*

**«Я досліджую світ»
підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)
Частина 1**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

Редактор *І. В. Єфімова*. Помічник редактора *Ю. В. Загородня*.
Технічний редактор *А. В. Пліско*. Художнє оформлення *В. І. Труфем*. Коректор *Н. В. Красна*.

В оформленні підручника використані зображення,
розміщені в мережі Інтернет для вільного використання

Підписано др друк 30.07.2018. Формат 84×108/16. Папір офсетний.
Гарнітура Шкільна. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 11,76. Обл. вид. арк. 11,30.
Наклад 18 286 прим. Зам. № 6430.

ТОВ Видавництво «Ранок»,
вул. Кібальчича, 27, к. 125, Харків, 61071.
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6216 від 22.09.2016.
Адреса редакції: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145.
E-mail: office@ranok.com.ua. Тел. (057) 719-48-66, тел./факс (057) 719-68-67.

Підручник надруковано на папері українського виробника

Надруковано у друкарні ТОВ «Фактор-Друк»,
вул. Саратовська, 61, Харків, 61030.
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6496 от 23.08.2017.
Тел. +38 (057) 717-61-86. E-mail: office@druk.factor.ua

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

1
клас
ЧАСТИНА 1

Особливості підручника:

- сучасний дизайн та унаочнення матеріалу
- блочний підхід до розгортання тем
- застосування діяльнісного підходу на інтегровано-предметній основі
- реалізація ідей компетентнісного і інтегрованого підходу у початковій освіті

Інтернет-підтримка дозволить:

- прослухати навчальний матеріал з супроводом відеоряду
- ознайомитися з додатковими матеріалами до уроків

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

ISBN 978-617-09-4437-5

9 786170 944375

Інтернет-підтримка
interactive.ranok.com.ua

